

REPUBLIKA HRVATSKA

**IZVJEŠĆE O NAPRETKU I OSTVARIVANJU
MILENIJSKIH CILJEVA RAZVOJA U REPUBLICI HRVATSKOJ
(ZA RAZDOBLJE OD KOLOVOZA 2004. GODINE DO PROSINCA
2005. GODINE)**

Kratki dijelovi ove publikacije mogu se citirati nepromijenjeni, bez odobrenja autora i pod uvjetom da se navede izvor.

Nakladnik: Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP)

Autori (po abecednom redu institucije): Državni zavod za statistiku, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa, Središnji državni ured za E-Hrvatsku i Ured za ravnopravnost spolova.

Koordinator pripreme Izvješća: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija

Urednica: Helena Gorančić-Lazetić

Lektor (hrvatska verzija): Profikon d.o.o.

Prijevod i lektura engleskog teksta: Davies d.o.o.

Grafički dizajn: Krešimir Kraljević

Tisak: Denona d.o.o.

Zagreb, 2005

ISBN:

Sadržaj

Milenijski cilj razvoja 1: Smanjenje relativnog siromaštva.....	6
1. STANJE.....	6
1.1. Siromaštvo.....	6
1.2. Nezaposlenost.....	7
2. AKTIVNOSTI.....	8
2.1. Siromaštvo.....	8
2.2. Dugotrajna nezaposlenost.....	8
3. IZAZOVI I PREPORUKE.....	10
3.1. Siromaštvo.....	10
3.2. Dugotrajna nezaposlenost.....	10
Milenijski cilj razvoja 2: Jamstvo obrazovanja za sve.....	12
1. STANJE.....	13
1.1. Usklađivanje obrazovanja s Europskom zajednicom - Bolonjski proces.....	13
1.2. Uspješno uključivanje u rad, gospodarstvo i suvremenu tehnologiju.....	14
1.3. Organizacija službi.....	14
2. AKTIVNOSTI.....	15
3. IZAZOVI I PREPORUKE.....	16
3.1. Usklađivanje obrazovanja s Europskom zajednicom - Bolonjski proces.....	16
3.2. Uspješno uključivanje u rad, gospodarstvo i suvremenu tehnologiju.....	17
3.3. Organizacija službi.....	17
Milenijski cilj razvoja 3: Ravnopravnost spolova i osnaživanje žena.....	18
1. STANJE.....	20
2. AKTIVNOSTI.....	21
3. IZAZOVI I PREPORUKE.....	23
Milenijski cilj razvoja 4: Smanjenje smrtnosti novorođenčadi i djece.....	24
1. STANJE.....	26
2. AKTIVNOSTI.....	27
2.1. Antenatalna skrb.....	27
2.2. Patronažna skrb.....	27
2.3. Zdravstveno-odgojni rad.....	27
2.4. Regionalizacija.....	28
2.5. Oprema i kadrovi.....	28
2.6. Izvještavanje i obrada podataka.....	28
3. IZAZOVI I PREPORUKE.....	28
3.1. Antenatalna skrb.....	28
3.2. Patronažna skrb.....	28
3.3. Zdravstveno-odgojni rad.....	29
3.4. Regionalizacija.....	29
3.5. Oprema i kadrovi.....	29
3.6. Izvještavanje i obrada podataka.....	29
3.7. Analiza smrti djece na razini lokalnih zajednica.....	30
Milenijski cilj razvoja 5: Pобољшanje zdravlja majki.....	31
1. STANJE.....	31
2. AKTIVNOSTI.....	32
3. IZAZOVI I PREPORUKE.....	33
Milenijski cilj razvoja 6: Borba protiv HIV-a/AIDS-a, tuberkuloze i drugih bolesti.....	34
1. STANJE.....	34
1.1. HIV/AIDS.....	34
1.2. Tuberkuloza.....	35
1.3. Kronične bolesti.....	35

2. AKTIVNOSTI	36
2.1. HIV/AIDS	36
2.2. Tuberkuloza	36
2.3. Kronične bolesti	36
3. IZAZOVI I PREPORUKE	36
3.1. HIV/AIDS	36
3.2. Tuberkuloza	37
3.3. Kronične bolesti	37
Milenijski cilj razvoja 7: Osigurati održivost okoliša	39
1. STANJE	40
1.1. Integracija načela održivog razvoja u nacionalnu politiku i programe	40
1.2. Vodoopskrba i odvodnja	42
1.3. Gospodarenje otpadom	42
2. AKTIVNOSTI	43
2.1. Integracija načela održivog razvoja u nacionalnu politiku i programe	43
2.2. Vodoopskrba i odvodnja	44
2.3. Gospodarenje otpadom	45
3. IZAZOVI I PREPORUKE	45
3.1. Integracija načela održivog razvoja u nacionalnu politiku i programe	45
3.2. Vodoopskrba i odvodnja	46
3.3. Gospodarenje otpadom	46
Milenijski cilj razvoja 8: Globalna suradnja za razvoj	48
1. STANJE	49
1.1. Nezaposlenost mladih	49
1.2. Informatizacija i komunikacija	49
2. AKTIVNOSTI	49
2.1. Nezaposlenost mladih	49
2.2. Informatizacija i komunikacija	50
3. IZAZOVI I PREPORUKE	52
3.1. Nezaposlenost mladih	52
3.2. Informatizacija i komunikacija	52

Predgovor

Sredinom 2003. godine Republika Hrvatska je aktivno započela provedbu Milenijske deklaracije Ujedinjenih naroda (UN) definiranjem Milenijskih ciljeva razvoja na nacionalnoj razini. Rezultat suradnje predstavnika resornih ministarstava i drugih tijela državne uprave, te nevladinih udruga i mnogobrojnih stručnjaka, kao i Programa UN-a za razvoj (UNDP) u Hrvatskoj, bila je izrada "Nacionalnog izvješća o provedbi ciljeva Milenijske deklaracije Ujedinjenih naroda" u srpnju 2004. godine. Ovaj dokument predstavlja prvo hrvatsko Izvješće o Milenijskim ciljevima razvoja.

Provedba Milenijskih ciljeva razvoja na nacionalnoj razini u Hrvatskoj bit će omogućena kroz integriranje Milenijskih ciljeva razvoja i njihovih podciljeva u nacionalne strategije, prioritete vezane za predpristupni proces, ali i uz povezivanje nacionalnih prioriteta s globalnim ciljevima. Republika Hrvatska, kao zemlja kandidat za ulazak u Europsku uniju, ima mogućnost pratiti napredak u ostvarivanju Milenijskih ciljeva razvoja kroz redovita izvješća, a samim tim i izraditi jasniju sliku socijalnih stanja i trendova u zemlji, što je vrlo korisno uoči pristupanja Europskoj uniji.

Pred Vama je Izvješće o napretku i ostvarivanju Milenijskih ciljeva razvoja u Republici Hrvatskoj za razdoblje od kolovoza 2004. do prosinca 2005. godine. U odnosu na Nacionalno izvješće Republike Hrvatske iz 2004. godine, ovo Izvješće sadrži jasno definirane statističke pokazatelje kojima će se pratiti napredak u ostvarivanju Milenijskih ciljeva do 2015. godine. Pokazatelji su usklađeni sa statističkim praćenjima i mjerenjima koja će Hrvatska dugoročno provoditi.

Do 2015. godine, Republika Hrvatska, u suradnji s civilnim društvom planira izraditi još nekoliko nacionalnih izvješća o napretku implementacije Milenijskih ciljeva razvoja.

mr. sc. Kolinda Grabar-Kitarović
ministrica vanjskih poslova i europskih integracija

MILENIJSKI CILJ RAZVOJA 1: SMANJENJE RELATIVNOG SIROMAŠTVA

Podcilj 1: U razdoblju od 2001. do 2015. godine na pola smanjiti broj stanovnika koji žive u relativnom siromaštvu	2002.	2004.
Pokazatelj 1a. Stopa rizika od siromaštva (prema podacima Ankete o potrošnji kućanstava) ¹	18,2%	16,7%
Pokazatelj 1b. Udio dugotrajno nezaposlenih osoba u dobi od 15 do 74 godine ² (nezaposleni dulje od 12 i više mjeseci, u ukupno nezaposlenima, prema Anketi o radnoj snazi)	61,4 % (163.303 ljudi) ³	53,8% (134.129 ljudi)
Pokazatelj 1c. Udio vrlo dugotrajno nezaposlenih osoba u dobi od 15 do 74 godine (nezaposleni dulje od 24 i više mjeseci, u ukupno nezaposlenima, prema Anketi o radnoj snazi)	45,9 % (122.107 ljudi) ⁴	41,5% (103.701 ljudi)
Pokazatelj 1d. Stopa vrlo dugotrajne nezaposlenosti u dobi od 15 do 74 godine (udio nezaposlenih dulje od 24 i više mjeseci, u odnosu na ukupnu radnu snagu, prema Anketi o radnoj snazi)	6,8 % (122.107 ljudi) ⁵	5,8% (103.701 ljudi)

1. STANJE

1.1. Siromaštvo

Prag rizika od siromaštva⁶ definiran je relativno te je u 2004. godini iznosio 43.499,05 kn godišnje (za dvije odrasle osobe s dvoje djece), dok je isti u 2003. godini iznosio 39,681,35 kn. Postotak osoba koje žive u kućanstvima, kojima je neto ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva, u 2004. godini je 16,7%⁷, a u 2003. godini 16,9%. U 2004. stopa rizika od siromaštva bila je veća kod žena (18,1%), a najveća kod starijih osoba u dobi od 65 i više godina (29,5%). Stopa rizika je veća i kod samohranih roditelja s jednim ili više uzdržavane djece i ta je stopa u 2004. godini iznosila 21,0%, dok je kod obitelji s troje i više djece iznosila 24,2%⁸.

Značajnu ulogu u suzbijanju siromaštva, kao i ublažavanju njegovih posljedica, ima sustav socijalne skrbi. U sklopu ovog sustava siromašni, ali i druge socijalno osjetljive skupine, npr. djeca, osobe s invaliditetom, stare i nemoćne osobe, žrtve nasilja, ovisnici i dr., ostvaruju različite vrste pomoći za što sredstva osigurava država. Pomoć za uzdržavanje je pravo koje je usmjereno na najsiromašnju populaciju u društvu i mogu ga ostvariti samci i obitelji koje nemaju sredstva za uzdržavanje u visini propisanoj Zakonom o socijalnoj skrbi⁹. Visina pomoći utvrđuje se u postotku od osnovice koja iznosi 400 kuna, a ovisi o strukturi obitelji u odnosu na dob, radnu sposobnost, zdravstveno stanje, samohranost roditelja i dr.

¹ Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS) priopćenje, "Pokazatelji siromaštva od 2002. do 2004. godine", broj. 13.2.2 od 7. srpnja 2005. U Hrvatskoj, DZS obično izražava rizik od siromaštva s dohotkom u naturi. Bez dohotka u naturi, stopa rizika od siromaštva iznosi 21,9% za 2002. i 18,8% za 2004. godinu.

² Laeken indikatori se računaju za nezaposlene u dobi od 15 do 74 godine.

³ Izvor: Državni zavod za statistiku, Anketa o radnoj snazi, 2002. i 2004.

⁴ Izvor: Državni zavod za statistiku, Anketa o radnoj snazi, 2002. i 2004.

⁵ Izvor: Državni zavod za statistiku, Anketa o radnoj snazi, 2002. i 2004.

⁶ Pokazatelji siromaštva u Republici Hrvatskoj izračunati su iz podataka prikupljenih statističkim istraživanjem putem anketa o potrošnji kućanstava za 2002., 2003. i 2004. godinu. U izračunu pokazatelja siromaštva za Republiku Hrvatsku korištena je Eurostatova metodologija «Laeken indicators, Detailed calculation methodology», Luxembourg, 2003.

⁷ S dohotkom u naturi.

⁸ Izvor: Državni zavod za statistiku, «Pokazatelji siromaštva od 2002. do 2004. godine», broj 13.2.2. od 7. srpnja 2005. godine.

⁹ Narodne novine, broj: 73/93, 27/01, 59/01, 82/01 i 103/03.

U 2003. godini 4,7% stanovništva ostvarilo je neki oblik materijalne pomoći¹⁰, od toga 2,7% stanovništva prima pomoć za uzdržavanje (52.656 samaca i obitelji ili 121.515 osoba). U 2004. godini broj korisnika pomoći za uzdržavanje bilježi blagi trend smanjenja i iznosi 52.513 samaca i obitelji ili 120.916 osoba (udio u stanovništvu je 2,7%).

1.2. Nezaposlenost

Prema podacima Ankete o radnoj snazi, u Hrvatskoj je 2003. godine bilo ukupno 256.000 nezaposlenih osoba, što je 3,8 % manje nego 2002. godine kada je izmjereno 266.000 nezaposlenih osoba. Stopa ukupne nezaposlenosti je 2003. godine iznosila 14,3 %, što je za 0,5 postotnih bodova manje nego 2002. godine. Za žene je stopa nezaposlenosti iznosila 15,8 %, a za muškarce 13,1 %.

Prema podacima Ankete o radnoj snazi, u Hrvatskoj je u drugoj polovici 2004. godine bilo ukupno 246.000 nezaposlenih, što je 5 % manje nego u drugoj polovici 2003. godine. Stopa ukupne nezaposlenosti u drugoj polovici 2004. godine iznosila je 13,8 %, što je za 0,6 postotnih bodova manje nego u drugoj polovici 2003. godine. Stopa nezaposlenosti za žene iznosila je 15,7 %, a za muškarce 11,9 %.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u 2005. godini u Hrvatskoj je prosječan broj nezaposlenih bio 0,4 % manji nego prethodne godine. U prosincu 2005. godine bila je registrirana 307.851 nezaposlena osoba, što je 3,1 % manje nego u istom mjesecu 2004. godine. Dinamika pada ženske nezaposlenosti tijekom 2004. i 2005. godine bila je sporija u odnosu na ukupnu nezaposlenost. Posljedica takvih kretanja jest kontinuirano povećanje udjela žena u registriranoj nezaposlenosti. Tako je 2003. godine udio žena u ukupnoj registriranoj nezaposlenosti iznosio 57,5 %, dok je u 2004. godini udio bio 58,4 %. U 2005. godini udio žena u prosječnom broju nezaposlenih porastao je na 58,6 %.

Vidljiv je trend negativnog porasta nezaposlenosti žena, za što je odgovorno više čimbenika:

- teškoće pri zapošljavanju žena s više djece (poslodavci ih često nerado zapošljavaju zbog očekivanih izostanaka s posla zbog djece);
- previsoke cijene čuvanja djece s obzirom na plaće;
- za mnoge obitelji nedostupnost dječjih vrtića i jaslica uslijed popunjenih kapaciteta i predugih lista čekanja.

1.2.1. Dugotrajna nezaposlenost

Dugotrajna nezaposlenost ima izrazito nepovoljne mnogostruke posljedice i za pojedinca i za razvoj društva općenito. Prema Anketi o radnoj snazi u drugoj polovici 2005. godine, u ukupnom broju nezaposlenih osoba na posao je od 13 do 24 mjeseca čekalo 34.000 (15,3 %) osoba, a 87.000 (39,2 %) osoba čekalo je na posao 25 mjeseci i duže. Dakle, čak 54,5 % nezaposlenih osoba bilo je dugotrajno nezaposleno (duže od jedne godine).

Radnici s najnižim obrazovanjem (nezavršenom i završenom osnovnom školom) najduže čekaju na posao. Također postoji jasna povezanost između razdoblja trajanja nezaposlenosti i mogućnosti nalaženja posla. Što je netko duže nezaposlen, veća je vjerojatnost da će to i ostati. Uzroci dugotrajne nezaposlenosti su:

- niska razina zapošljivosti uslijed neodgovarajućeg obrazovanja i nedostatka radnog iskustva;
- nesklonost poslodavaca zapošljavanju dugotrajno nezaposlenih jer im je dugotrajna nezaposlenost pokazatelj nedostatka motivacije i drugih neželjenih osobnih obilježja;

¹⁰ Izvor: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Godišnje statističko izvješće, kolovoz 2005. godine

- pasivnost u traženju zaposlenja i neodlučnost u prihvaćanju poslova (najčešće slabo plaćenih) koji stoje na raspolaganju;
- oklijevanje zbog moguće promjene dosadašnjeg načina života – nezaposleni se boje promjena i u strahu su da neće završiti u još gore položaju;
- u pojedinim slučajevima nezaposleni imaju dodatne oblike neprijavljenog primanja (od rada u neslužbenom gospodarstvu ili na malim poljoprivrednim imanjima).

2. AKTIVNOSTI

2.1. Siromaštvo

U okviru aktivnosti Pretpristupne strategije Europske Unije (EU) za Republiku Hrvatsku» pokrenute su 2005. godine dvije značajne aktivnosti suradnje u području zapošljavanja i socijalne uključenosti. Rezultat aktivnosti u području zapošljavanja bit će izrada i zaključivanje Zajedničke procjene prioriteta politike zapošljavanja («Joint Assessment of Employment Policy Priorities», tj. JAP), a rezultat aktivnosti u području socijalne uključenosti - izrada i zaključivanje Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju («Joint Inclusion Memorandum», tj. JIM). Svrha izrade ovih dokumenata jest priprema za puno sudjelovanje u započetim metodama koordinacije u procesu pristupanja Republike Hrvatske EU.

JAP je jedan od evaluacijskih dokumenata zemlje kandidata na području politike zapošljavanja kojim se definira politika zapošljavanja i preoblikovanja institucija u skladu sa zahtjevima europske strategije zapošljavanja i provedbenih mehanizama Europskog socijalnog fonda. JIM je dokument čiji je cilj priprema države za punu primjenu otvorenih metoda koordinacije na području socijalne uključenosti od dana stupanja u članstvo EU. To znači početak provođenja socijalnih ciljeva EU u području borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti kroz nacionalnu politiku, uzimajući u obzir posebnosti svake zemlje kandidata.

Vlada Republike Hrvatske usvojila je 2002. godine Program borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, koji se pojavio se kao rezultat unutrašnjih i vanjskih poticaja. Programom su određene glavne aktivnosti i mjere koje treba provoditi u cilju smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti te su određeni rokovi i nositelji pojedinih mjera. Krajem 2003. godine priređene su izmjene i dopune Programa borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Prema dosadašnjim informacijama kojima raspolaže Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, neke mjere iz Programa su uspješno provedene, dok su druge primijenjene samo djelomično. Izrada Zajedničkog memoranduma o socijalnoj uključenosti i Zajedničke procjene prioriteta politike zapošljavanja dat će smjernice za izradu Programa borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u skladu s promjenama koje su se u međuvremenu dogodile na društvenom i gospodarskom planu.

2.2. Dugotrajna nezaposlenost

Vlada Republike Hrvatske donijela je 2002. godine Program poticanja zapošljavanja. Provedba mjera poticanja zapošljavanja započela je 1. ožujka 2002. godine, a provodio ih je Hrvatski zavod za zapošljavanje. Program je sadržavao 6 skupina mjera namijenjenih zapošljavanju određenih skupina tražitelja zaposlenja. Ciljane skupine bile su:

- A) nezaposlene osobe, VSS, do 27 godina starosti;
- B) nezaposlene osobe, KV ili VKV, bez radnog iskustva, koje su najmanje 6 mjeseci u evidenciji Zavoda;
- C) nezaposlene osobe, koje su najmanje 30 dana u evidenciji Zavoda, s izuzetkom osoba iz ostalih skupina;
- D) nezaposlene osobe uključujući žene starije od 45 godina i muškarce starije od 50 godina, koji su najmanje 6 mjeseci u evidenciji Zavoda;

- E) nezaposlene osobe, invalidi i osobe s faktorom otežane zapošljivosti;
- F) nezaposlene osobe, hrvatski branitelji, djeca i supružnici poginulih i nestalih hrvatskih branitelja, koji su najmanje 30 dana u evidenciji Zavoda;

Kao ciljana skupina nisu izričito navedeni dugotrajno nezaposleni, međutim, pripadnost tražitelja zaposlenja nekoj od ciljanih skupina nije isključiva, tako da se dugotrajno nezaposleni svakako mogu uključiti u neku od mjera. Primjer je mjera C2 – «Obrazovne aktivnosti» – u kojoj je sudjelovanje uvjetovano samo 30-dnevnim trajanjem prethodne nezaposlenosti. Može se reći da Program kao cjelina omogućuje sudjelovanje velikoj većini nezaposlenih osoba.

Ovaj je Program u kolovozu 2005. godine ukinut, no međusektorska radna skupina izradit će programe realizacije provedbenih mjera Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja za 2006. godinu, koji će biti usklađeni s planovima aktivnosti i projekcijama Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2006. godinu. Prijašnji Program poticanja zapošljavanja koristio je veliki broj poduzetnika te je vrlo stimulativno djelovao na planove razvoja srednjeg i malog poduzetništva.

U prosincu 2004. Vlada Republike Hrvatske usvojila je Nacionalni akcijski plan zapošljavanja (NAPZ) za razdoblje od 2005. do 2008. godine koji je temeljen na smjernicama europske strategije zapošljavanja. Na temelju NAPZ-a će se izrađivati godišnji planovi zapošljavanja. U NAPZ-u se, osim ostalih ciljanih skupina, posebno spominju i dugotrajno nezaposleni te mjere za njihovo smanjivanje i sprječavanje prelaženja u dugotrajnu nezaposlenost. Te su mjere kategorizirane u tri skupine:

I. Ključne mjere:

- a) Hrvatski zavod za zapošljavanje će uspostaviti transparentan i integriran sustav učinkovitog rada s nezaposlenim osobama za cjelokupnog trajanja razdoblja u kojem su u evidenciji Zavoda.
- b) Aktivna politika u zapošljavanju će se usmjeriti na dugotrajnu nezaposlenost (više od 12 mjeseci) i posebice na one kojima prijeti ulazak u dugotrajnu nezaposlenost.
- c) Aktivna politika u zapošljavanju će obuhvaćati: obrazovanje i osposobljavanje za traženje zaposlenja, uključujući pripreme izrade životopisa, pripremu za intervju i sl., te stjecanje osnovnih vještina, uključujući osobnu prezentaciju, pismenost, timski rad i sl..
- d) Aktivna politika u zapošljavanju integrirat će se u procese Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u cilju aktiviranja nezaposlenih osoba. To znači da će savjetodavci HZZ-a uključivati osobe nezaposlene duže od šest i dvanaest mjeseci u postojeće mjere aktivne politike zapošljavanja u cilju sprječavanja prelaska u dugotrajnu nezaposlenost.
- e) Uvest će se adekvatne tehnike za vrednovanje učinka primjene pojedinih mjera aktivne politike zapošljavanja.
- f) Kreirat će se i provesti stabilan model financiranja aktivnih mjera zapošljavanja.

II. Izuzetno poželjne mjere:

- a) Hrvatski zavod za zapošljavanje preispitat će svoju organizacijsku strukturu u cilju iskorištenja svojih raspoloživih kadrovskih kapaciteta na najbolji način te će unaprijediti informacijski sustav uvođenjem dodatnih tehnoloških kapaciteta.
- b) Ovisno o raspoloživim sredstvima, proširit će se aktivna politika zapošljavanja na:
 - obvezne seminare za osposobljavanje u traženju posla za sve odrasle osobe koje su nezaposlene duže od 12 mjeseci;
 - sufinanciranje zapošljavanja osoba koje su nezaposlene duže od 12 mjeseci, a starosne su dobi iznad 25 godina
 - obrazovanje i osposobljavanje nezaposlenih u stjecanju vještina potrebnih tržištu rada.
- c) U obliku pilot-projekta provest će se na manjem broju područja koncept «Workfare» (tj. rad umjesto socijalne pomoći) za osobe koje su evidentirane kao nezaposlene određeni broj godina, a istodobno su korisnici naknade iz sustava socijalne skrbi.

III. Poželjne mjere:

- a) Hrvatski zavod za zapošljavanje uvest će posebno osposobljene savjetodavce koji će pružiti dodatnu pomoć nezaposlenim mladim ljudima kojima prijete dugotrajna nezaposlenost i upoznat će ih s raspoloživim mogućnostima.

3. IZAZOVI I PREPORUKE

3.1. Siromaštvo

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, kao koordinator Programa borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, prikupilo je tijekom 2003. godine podatke svih nositelja aktivnosti. Iz tih je podataka vidljivo da su određeni programi i mjere provedene u skladu s rokovima, da su se uveli novi programi, da su neke kratkoročne aktivnosti predložene kao dugoročne mjere, dok neke mjere nisu provedene ili nisu postigle cilj. Budući da je i u međuvremenu u društvenom i političkom životu došlo do promjena koje su utjecale i na promjene u aktivnostima iz Programa borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, javlja se potreba revidiranja cijelog Programa.

Iz izvješća dobivenih od nositelja tj. koordinatora mjera Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa te tadašnjeg Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži može se zaključiti da su u pogledu mjera, čiji je cilj bila prilagodba zakonskih propisa, postignuti rezultati. U razdoblju od 2002. do 2003. godine zakonski je uređeno pitanje instituta najniže plaće, donijet je Zakon o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca, čime su zaštićena radnička potraživanja, uređeno je (izmjenama i dopunama Zakona o radu) i pitanje isplate plaća i načina plaćanja, a utvrđena je i kaznena odgovornosti onoga tko na bilo koji način ne izvrši svoju obvezu prema radniku. U području osiguravanja većeg broja programa za odrasle i doškolovanje izrađen je program za osnovnoškolsko obrazovanje odraslih.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je, kao koordinator mjere čiji je cilj razvijanje preventivnih programa radi zdravstvenog prosvjećivanja i smanjenja proširenosti bolesti u svrhu poboljšanja kvalitete života rizičnih i siromašnih skupina, tijekom 2002. i 2003. godine sudjelovalo i podržalo niz preventivnih programa kao što su: Recite DA nepušenju, Prevencija i rano otkrivanje karcinoma, Stop AIDS, Žensko zdravlje, Zdravo dijete u zdravom okolišu, Program prevencije za osobe s invaliditetom i niz drugih aktivnosti. Određeni programi pokrenuti su kao javni zdravstveni projekti te je o njima javnost dobro upoznata, a dosadašnje analize pokazuju pozitivne trendove. Drugi programi ugrađeni su u nacionalne programe i strategije, a u provedbu programa uključene su i nevladine udruge koje u koordinaciji s tijelima državne uprave imaju izuzetnu ulogu u jačanju i promociji zdravlja te sprječavanju bolesti.

Zemlje članice Svjetske zdravstvene organizacije su 1980. godine usvojile Međunarodni pravilnik o marketingu nadomjestaka za majčino mlijeko. Hrvatska ga je poduprla 14. svibnja 1992. godine na sjednici Generalne skupštine Svjetske zdravstvene organizacije, glasujući za Rezoluciju o prehrani dojenčadi. Napori u prosvjećivanju zdravstvenih djelatnika i majki o važnosti dojenja trebaju se intenzivno nastaviti.

3.2. Dugotrajna nezaposlenost

Pasivne i aktivne mjere zapošljavanja na tržištu rada, kao i fleksibilizacija radnog zakonodavstva, pozitivno su se odrazile na zaposlenost. Tako je tijekom 2001. godine nakon desetogodišnje stagnacije zabilježen značajan porast prijavljivanih potreba za radnicima i okrenut je trend ka zaposlenosti. Opasnost koja uvijek postoji na fleksibilnim tržištima rada uglavnom se odnosi na mnoštvo slabo plaćenih poslova s niskom produktivnošću, što može utjecati na nastanak atipične klase siromašnih koji

rade. Navedeni problem u Hrvatskoj je tim više prisutniji, budući da postoji velika raširenost zaposlenosti u neslužbenom gospodarstvu, odnosno sivoj ekonomiji.

Sadašnjim se mjerama ne čini dovoljno kako bi se poboljšale kvalifikacije i vještine nezaposlenih osoba. Naime, dugotrajna je nezaposlenost sve više izražena unutar kategorije starijih radnika. Oni raspolažu ograničenim znanjima i vještinama koje su često zastarjele, neki su bez ikakvog obrazovanja, a većina nema iskustva u traženju i nalaženju zaposlenja. Mjere aktivne politike zapošljavanja usmjerit će se na prilagodbu kvalifikacijske strukture radne snage strukturi potražnje za radom, te će se, u čvrstoj vezi s poslodavcima, značajniji naponi usmjeriti na obučavanje, dokvalifikaciju i prekvalifikaciju onih skupina koje najteže pronalaze zaposlenje. Posebna pozornost posvetit će se majkama s više djece i majkama djece s posebnim potrebama kao dugotrajno nezaposlenoj skupini, budući da se one suočavaju s velikim brojem prepreka pri zapošljavanju.

MILENIJSKI CILJ RAZVOJA 2: JAMSTVO OBRAZOVANJA ZA SVE

Podcilj 1: Usklađivanje obrazovanja s Europskom zajednicom – Bolonjski proces	2002. / 2003.	2003. / 2004.	2004. / 2005.
Pokazatelj 1a. Udio upisanih (% relevantne dobne skupine ¹¹)			
- Predškolsko obrazovanje (dobna skupina 3-6 godina)	44,9	46,0	48,4
- Osnovno obrazovanje (dobna skupina 7-14 godina)	95,0	95,5	96,2
- Srednje obrazovanje (dobna skupina 15-18 godina)	83,3	84,5	84,8
gimnazija ¹²	25,8	26,0	26,2
strukovna škola ¹³	74,2	74,0	73,8
- Visoko obrazovanje (dobna skupina 19-23 godina)	37,8	39,4	42,2
Pokazatelj 1b. Mobilnost studenata i nastavnika			
- Udio stranih studenata ¹⁴ u ukupnom broju studenata	2,3	2,7	2,7
- Broj hrvatskih studenata koji studiraju u inozemstvu	Istraživanje nije provedeno	Istraživanje nije provedeno	Istraživanje nije provedeno
- Broj stranih studenata koji studiraju u RH	2638	3214	3433
Pokazatelj 1c. Uvođenje bodovnog sustava (ECTS)			
- Broj visokih učilišta koji su uveli ECTS	5	7	10
Pokazatelj 1d. Provođenje reforme kurikulumu u skladu s potrebama suvremenog društva i ekonomskog razvoja Hrvatske			
- Broj studijskih programa usklađenih s Bolonjskom deklaracijom	0	3	5
Pokazatelj 1e. Jamstvo kvalitete studija			
- Broj vjerodostojnica izdanih visokim učilištima	25	32	40
Pokazatelj 1f. Uvođenje «diploma supplementa» (tj. dodatka diplomama) u svrhu promicanja zapošljavanja			
- Broj visokih učilišta koji je uveo «diplomu supplement»	2	4	6
Pokazatelj 1g. Uvođenje samoregulacije visokog obrazovanja			
- Broj integriranih sveučilišta ¹⁵	0	1	2 ¹⁶
Podcilj 2: Stjecanje osnova za uspješno uključivanje u rad, gospodarstvo i suvremenu tehnologiju utemeljenu na znanju. Sustavno uvođenje klasifikacije obrazovanja.	2002. / 2003.	2003. / 2004.	2004. / 2005.
Pokazatelj 2a. Provođenje regionalnog razvoja inovacije			
- Broj novoosnovanih visokih učilišta	0	3	5
Pokazatelj 2b. Uvođenje vanjskog vrjednovanja u čitavoj obrazovnoj vertikali ¹⁷	0	0	150 programa u srednjem obrazovanju; 835 visokoškolskih programa

¹¹ Relevantna dobna skupina izračunata je na temelju procjena stanovnika sredinom godine.

¹² Udio od ukupnog broja učenika srednjeg obrazovanja.

¹³ Udio od ukupnog broja učenika srednjeg obrazovanja.

¹⁴ Studenti koji imaju prebivalište izvan Republike Hrvatske smatraju se stranim studentima.

¹⁵ Integriranim sveučilištem smatraju se sveučilišta koja djeluju jedinstveno i usklađeno prvenstveno u akademskim pitanjima, financijskom poslovanju i investicijama, utvrđivanju znanstvenoistraživačkih prioriteta i u međunarodnoj suradnji.

¹⁶ Integrirana sveučilišta su u Zadru i Dubrovniku.

¹⁷ Ove godine vrjednovani su srednjoškolski i visokoškolski programi, a od sljedeće godine bit će vrjednovana i cijela ustanova.

Pokazatelj 2c. Provođenje reformi strukovnih obrazovanja - Broj srednjih škola koje su uvele nove programe usklađene s tržištem rada	0	0	podaci dostupni sljedeće godine
Pokazatelj 2d. Uvođenje koncepcije cjeloživotnog obrazovanja: - Provođenje nacionalne strategije za obrazovanje odraslih - Provođenje zakona o obrazovanju odraslih - Provođenje akcijskog plana obrazovanja odraslih - Provođenje istraživanja o obrazovanju odraslih - Provođenje Zakona o ravnopravnosti spolova	ne ne ne ne ne	ne ne ne ne da	da da da pilot istraživanje u planu za 2006. da
Podcilj 3: Organizacija službi	2002. / 2003.	2003. / 2004.	2004. / 2005.
Pokazatelj 3a. Obuhvat djece u dječjim vrtićima (dobna skupina 1-6 godina)	31,1%	32,2%	33,7%
Pokazatelj 3b. Donošenje pedagoških standarda - Broj škola uključenih u Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS)	ne	ne	U postupku od školske godine 2005/2006
Pokazatelj 3c. Ukupno izdvajanje za obrazovanje iz BDP-a - Predškolsko - Osnovno - Srednje - Visoko	4,52% 0,43% 2,11% 1,02% 0,89%	4,67% 0,43% 2,14% 1,08% 0,86%	podaci dostupni sljedeće godine
Pokazatelj 3d. Organizacija obrazovanja u osnovnim ¹⁸ i srednjim školama - Osnovne škole koje rade u jednoj smjeni - Osnovne škole koje rade u dvije smjene - Osnovne škole koje rade u tri smjene - Srednje škole koje rade u jednoj smjeni - Srednje škole koje rade u dvije smjene	50,9% 46,4% 2,6% Istraživanje nije provedeno	50,8% 46,4% 2,8% Istraživanje nije provedeno	24,25% ¹⁹ 68,34% 6,21% 23,7% 76,3%

1. STANJE

1.1. Usklađivanje obrazovanja s Europskom zajednicom - Bolonjski proces

Do 2010. godine planira se povećanje obuhvata djece predškolske dobi na 60%, što je u skladu s europskim trendom, odnosno na 98% u programu predškole (godina dana prije polaska u osnovnu školu). Naglašavamo da je osnovno školovanje pripadnika nacionalnih manjina uređeno Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina po kojem postoje tri modela – nastava na jeziku manjine, dvojezična nastava te njegovanje jezika i kulture.

Drugi prioritet prvog podcilja odnosi se na izobrazbu i stručno usavršavanje odgojitelja/ica, stručnih suradnika/ica i ravnatelja/ica koji će se usavršavati za rad u vrtiću. Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS) otvara proces unaprjeđenja kakvoće obrazovanja uz širenje mogućnosti inicijative i kreativnosti učitelja u školskoj praksi. U školskoj godini 2005./2006. u HNOS će biti uključeno 5% osnovnih škola, a nakon toga će se sve osnovne škole koristiti HNOS-om i novim kurikulumom. HNOS je sastavni dio strateškog dokumenta pod nazivom «Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja od 2005. do 2010. godine», kojeg je Vlada RH usvojila u lipnju 2005. i koji je dobio snažnu potporu Međunarodne banke za obnovu i razvoj (Svjetske banke) u iznosu od 68,7 milijuna EUR. Četiri

¹⁸ Svaka teritorijalno odvojena jedinica (područna škola) smatra se školom.

¹⁹ Izvor podataka za čeliju: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

prioritena područja uključuju: unapređenje rada u učionicama, poboljšanje praćenja i vrednovanja sustava, jačanje rukovođenja i vodstva te promicanje regionalnog razvoja i inovacija. Projektom se također uvodi obvezni završni školski ispit.

Za unaprjeđenje obrazovanja i izobrazbe potrebno je povezivanje s projektima i aktivnostima Vijeća Europe na području obrazovanja i izobrazbe kao što su: Obrazovanje za demokratsko građanstvo, Europski studiji za demokratsko građanstvo, Povezivanje i razmjena među školama, Europa u školi ili Program stručnog usavršavanja učitelja. Također treba obratiti pozornost na politiku zaštite okoliša koja razvija tehnike za zaštitu okoliša i ekološke inovacije.

Prema članku 116. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju²⁰ studiji na visokim učilištima počinju s ustrojavanjem sukladno Bolonjskom procesu. Ustrojavanje će se dovršiti i organizacija studija početi provoditi prema odredbama ovoga Zakona počevši najkasnije od akademske godine 2005./2006. S novim studijskim programima uvodi se jedinstven sustav triju ciklusa preddiplomskoga, diplomskoga i poslijediplomskoga studiranja (specijalističkog i doktorskog) te bodovni sustav ECTS («European Credit Transfer System»).

1.2. Uspješno uključivanje u rad, gospodarstvo i suvremenu tehnologiju

Drugi podcilj cilja 2. - Sustavno uvođenje klasifikacije znanja - teži ka:

- osuvremenjenju nastavnih planova i programa srednjeg strukovnog obrazovanja, njihovom usklađivanju s potrebama tržišta rada, smanjenju velikog broja nepotrebnih zanimanja te izradi nastavnih planova i programa za nova zanimanja prema zahtjevima tržišta rada;
- postavljanju pedagoškog standarda koji će poslužiti kao podloga za opremanje škola i standardizaciju opreme te udžbeničke i druge literature;
- uspostavljanju forme i metodologije ispitivanja potreba gospodarstva, razvoja poduzetništva i tržišta radne snage te kapaciteta sustava visokog školstva radi zadovoljenja gospodarskih potreba i stvaranja podloge za donošenje odgovarajućih odluka o upisnim kvotama i popularizaciji pojedinih studijskih programa.

Stručni studiji koji su ustrojeni na visokim školama i veleučilištima pružaju studentima primjerenu razinu znanja i vještina koja omogućava obavljanje stručnih zanimanja te ih osposobljavaju za neposredno uključivanje u radni proces. Tako učenje uz rad postaje jedan od važnih oblika stručnog usavršavanja.

Cjeloživotno učenje povezano je s međunarodnom suradnjom, npr. projekt CARDS programa pod nazivom «Cjeloživotno učenje građevinskih inženjera i spremnost za priključenje Europskom ekonomskom području» («Life-long Learning of Civil Engineers and Preparedness to Join the European Economic Area»), a nositelj projekta je Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku. Prema članku 76. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju²¹ visoka učilišta mogu osnivati različite programe stručnog usavršavanja, imajući u vidu koncept cjeloživotnog obrazovanja i usavršavanja. Takav se program ne smatra studijem u smislu ovoga Zakona, ali unatoč tome po završetku programa stručnog usavršavanja visoko učilište polazniku izdaje posebnu potvrdu.

1.3. Organizacija službi

U Republici Hrvatskoj u pedagoškoj godini 2004./2005. djelovalo je ukupno 1 190 dječjih vrtića²² i drugih pravnih osoba koje ostvaruju programe predškolskog odgoja. Bilo je 1 089 dječjih vrtića, od kojih 904 čiji su osnivači republika Hrvatska i jedinice lokalne samouprave, 132 čiji je osnivač druga domaća pravna ili fizička osoba te 53 kojima je osnivač vjerska zajednica. 101 jedinica predškolskog

²⁰ Narodne novine, 123/03., 105/04., 174/04.

²¹ Narodne novine, 123/03.

²² Svaka teritorijalno odvojena jedinica (područni vrtić) smatra se vrtićem.

odgoja bila je ustrojena pri drugim pravnim osobama i to 88 pri osnovnim školama, 3 u igraonicama pri knjižnicama te 10 u drugim ustanovama i udrugama (zdravstvenim, socijalnim, kulturnim, sportskim).

U okviru 3. podcila nastoji se:

- uključiti i povećati sudjelovanje romske populacije u procesu stjecanja visokog obrazovanja;
- osigurati i olakšati mladima bez roditeljske skrbi stjecanje visokog obrazovanja;
- osigurati materijalnu potporu za visoko obrazovanje mladih putem državnih stipendija, smještaja u studentskim domovima te prehrane u studentskim restoranima za redovite studente. Pravo na državne stipendije ostvaruje ukupno 9 349 redovitih studenata, od čega je 3 501 novi stipendist u 2005. godini;
- povećati obuhvat djece u predškolskim ustanovama na 60%;
- osigurati mladima izravan upis na visoko učilište uz uvjet da prijeđu razredbeni prag. Visoka učilišta utvrđuju postupak odabira pristupnika upisu koji jamči ravnopravnost svih pristupnika bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, društveni položaj, invalidnost, seksualnu orijentaciju i dob.
- osigurati školovanje po svim vrstama studija i područjima visokog obrazovanja, kao i obavljanje studentske prakse ovisno o vrsti studija, te organizirati pomoć radi lakšeg uključivanja u različite vrste studija i područja visokog obrazovanja.
- poticati završetak studija kroz perspektivu zaposlenja u suradnji s gospodarskim subjektima i javnim sektorom, a sukladno tržištu radne snage;
- propisati djelatnosti povremenog studentskog (putem Student servisa) i đlačkog zapošljavanja na način određivanja obveznog izdvajanja dijela prihoda po uplaćenom porezu u svrhu financiranja kulturnih i slobodnih aktivnosti u okviru studentskih centara i đlačkih domova;
- osmisliti model za poboljšanje kvalitete kulturnih i slobodnih aktivnosti u okviru studentskih centara.

Redoviti izdaci za sve razine obrazovanja osim visokog, kao udio cjelokupnih javnih izdataka za te razine obrazovanja, iznose 95%. Ulaganja u nove školske zgrade i obnovu u 2004. godini iznose 0,28%. U Državnom proračunu Republike Hrvatske²³ planirana su sredstva za razvoj sustava visokog obrazovanja u vidu provedbe Bolonjskog procesa u ukupnom iznosu od 71.092.015,00 kuna i to za nacionalnu Agenciju za znanost i visoko obrazovanje i Projekt «lump suma» – uvođenje novog načina financiranja visokog obrazovanja i novih radnih mjesta u sustavu visokog obrazovanja. Za Projekt «lump suma» za 2005. godinu planirano je 500.000,00 kuna, koje treba izdvojiti iz ukupnog iznosa.

2. AKTIVNOSTI

Razvojni prioritet drugog po redu hrvatskog Milenijskog cilja jest podizanje kvalitete i učinkovitosti osnovnog obrazovanja te razvijanje potrebnih znanja i vještina koje bi omogućile osobni razvoj učenika, kao i završetak osnovnog obrazovanja s ciljem nastavljanja školovanja bez obzira na sposobnosti, spol, vjersku, nacionalnu i/ili regionalnu pripadnost ili socijalno-gospodarski status. U vezi s time predviđaju se sljedeći razvojni ciljevi:

- povećanje broja upisanih učenika te povećanje postotka onih koji završavaju školovanje;
- provedba projekta «Desetljeće pismenosti u Hrvatskoj (2003.-2012.)» kojim se treba uspostaviti sustav mjera i resursa koji će dovesti do postizanja međunarodnog cilja – smanjenja postotka i broja nepismenih;
- povećanje broja osnovnih škola koje će organizirati nastavu u jednoj smjeni te ukidanje nastave u tri smjene;
- provedba posebnog programa ranog učenja stranog jezika od I. razreda i izborne nastave stranog jezika od IV. razreda osnovne škole koji učenicima omogućava kvalitetnije obrazovanje i osposobljavanje za uključivanje u Europsku zajednicu;

²³ Narodne novine, 171/04.

- informatizacija odgojno-obrazovnih ustanova i procesa (svi nastavnici trebaju steći osnovnu razinu informatičke kompetencije);
- razvijanje nastavnog sadržaja, nastavnih metoda i didaktičke opremljenosti kako bi što bolje odgovarali različitim oblicima učenja;
- razvijanje koncepta individualizacije poučavanja koji će se temeljiti na potrebama, predznanju, sposobnostima i interesima učenika.

Rektorski zbor je dostavio plan aktivnosti i pozvao na aktivnost sva visoka učilišta, Vijeće veleučilišta i visokih škola, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje (NVVO), Agenciju za znanost i visoko obrazovanje te Nacionalnu skupinu za praćenje Bolonjskog procesa, zaduženu za praćenje provedbe Bolonjskog procesa u akademskoj godini 2004./2005. Statut i drugi opći akti visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija usklađeni su sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju do 31. ožujka 2005. godine. Također je osnovan Savjet za financiranje visokih učilišta i Odbor za etiku.

ENIC/NARIC²⁴ ured osnovan je u sklopu Agencije za znanost i visoko obrazovanje. Ured se uključio u europsku mrežu ENIC/NARIC centara, te su službenici Ureda 2005. godine otpočeli sa studijskim posjetima europskim ENIC/NARIC centrima radi što boljeg ustrojavanja aktivnosti i upoznavanja sa strukturom stranog visokog obrazovanja, zatim ustrojem i nadležnostima ključnih tijela, s posebnim naglaskom na rad ENIC/NARIC ureda i Agencije za jamstvo kvalitete u tim zemljama.

Nacionalni ENIC/NARIC ured izvještajni je centar o akademskoj pokretljivosti i priznavanju visokih kvalifikacija te je član Europske mreže nacionalnih izvještajnih centara. Ured djeluje unutar Agencije za znanost i visoko obrazovanje i do sada je zaprimio više od 500 zahtjeva za stručno i akademsko priznavanje inozemnih visokih kvalifikacija (IVK), od čega je 475 zahtjeva već stručno obrađeno i proslijeđeno na vrednovanje Povjerenstvu Rektorskog zbora. Za 214 zahtjeva izdana su pozitivna Rješenja o priznavanju IVK. Ured svakodnevno surađuje s konzultantima na CARDS projektu «Mobilnost u visokom obrazovanju» koji Ministarstvo provodi od rujna 2004. godine.

U 2004. godini pokrenut je prvi nacionalni internetski portal posvećen stipendijama koje su dostupne hrvatskim građanima za studij u Hrvatskoj i inozemstvu. Osnovni cilj portala jest skupiti na jednom mjestu informacije o programima stipendiranja dostupnim hrvatskim građanima. Na taj će način portal omogućuje pristup informacijama o programima stipendiranja većem broju ljudi, zatim veću iskorištenost i transparentnost stipendijskih programa te naposljetku doprinosi povećanju akademske mobilnosti i demokratizaciji visokog obrazovanja u Hrvatskoj. Portal sadržava popis otvorenih natječaja za stipendije, arhivu starih natječaja za programe stipendiranja, iskustva stipendista, informacije i izvore potrebne u procesu prijave za pojedine stipendije, korisne internetske linkove te interaktivne elemente kao što su forum i chat. Dugoročni cilj projekta jest napraviti regionalni portal za programe stipendiranja u južnoj i jugoistočnoj Europi.

3. IZAZOVI I PREPORUKE

3.1. Usklađivanje obrazovanja s Europskom zajednicom - Bolonjski proces

Nastojanja ovog podcilja su utvrđivanje prihvatljivosti i valjanosti studijskih programa visokih učilišta za novu akademsku godinu 2005./2006. ENIC/NARIC ured izradit će analizu inozemnih sustava visokog obrazovanja iz kojih u Hrvatsku stižu inozemne visoke kvalifikacije za koje se traži priznavanje. Sljedeći izazov jest provesti aktivnosti planirane za razdoblje od 2005. do 2010. godine, što uključuje:

- provođenje Akcijskog plana za Rome za petogodišnje razdoblje od 2005. do 2010. godine;

²⁴ Europska mreža informacijskih centara («European Network of Information Centres») / Informacijski centri nacionalnog akademskog priznanja («National Academic Recognition Information Centres»)

- provođenje Plana razvoja sustava odgoja i obrazovanja od 2005. do 2010. godine;
- provođenje Predekonomskeg programa za razdoblje do 2007. godine;
- pripremu izvješća o obrazovanju i usavršavanju na zahtjev Europske komisije od 2010. godine

3.2. Uspješno uključivanje u rad, gospodarstvo i suvremenu tehnologiju

U okviru drugog podcilja preporuča se:

- povećati proračunska i izvanproračunska izdvajanja za obrazovanje i znanost u nastojanju da se dosegne stupanj izdvajanja u razvijenim europskim zemljama;
- osigurati veću stručnost i učinkovitost nastavnika te sustav zapošljavanja temeljiti na napredovanju i stručnosti;
- intenzivirati učenje stranih jezika kroz predmetnu nastavu;
- izraditi nastavni plan i program stručnog osposobljavanja i stručnog usavršavanja nastavnika stručno-teorijske i praktične nastave.

3.3. Organizacija službi

Decentralizacija upravljanja obrazovanjem ostvarit će se prepuštanjem donošenja odluka školama i lokalnim obrazovnim vlastima. Trenutno se radi na izradi nacionalnih pedagoških standarda za osnovne i srednje škole te standarda za izradu mreža škola koje bi se postupno uključivale. Do kraja 2006. godine potrebno je provesti pilot-projekt sustava samovrjednovanja odgojno-obrazovnih institucija i započeti s njegovom primjenom početkom 2007. godine. Financiranje znanosti i visokog obrazovanja sukladno odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju započet će 1. siječnja 2006. godine (Projekt «lump suma»). Time bi se povećao udio BDP-a za obrazovanje sa 4,4% na 4,9% do 2010. godine. Redoviti izdaci za kvalitetno obrazovanje, uključujući plaće, kao omjer javnih izdataka za školovanje do razine visokog obrazovanja, iznosit će najmanje 13% do 2010. godine. Pravno integriranje sveučilišta završit će najkasnije do 31. prosinca 2007. godine. Sastavnice sveučilišta djelovat će jedinstveno i usklađeno prvenstveno u akademskim pitanjima, financijskom poslovanju i investicijama, utvrđivanju znanstveno-istraživačkih prioriteta i u međunarodnoj suradnji.

MILENIJSKI CILJ RAZVOJA 3: RAVNOPRAVNOST SPOLOVA I OSNAŽIVANJE ŽENA

Podcilj 1: Poticanje rodno osjetljivog obrazovanja na svim razinama u nastavnim planovima i programima	2002.	2004.	2005.
Indikator 1a. Proveden redoviti godišnji postupak usklađivanja sadržaja udžbenika sa Zakonom o ravnopravnosti spolova i Udžbeničkim standardom u cilju uklanjanja spolnih stereotipa	ne	ne	ne
Indikator 1b. Udio upisanih studentica u informatička, tehnička i prirodno-znanstvena usmjerenja u visokoškolskom obrazovanju ²⁵	26,7%	27,3%	Još nema obrađenih podataka
Indikator 1c. Broj programa i seminara za odgajatelje/ice i nastavno osoblje vezanih za ravnopravnost spolova ²⁶	istraživanje nije provedeno	5	4
Indikator 1d. Broj rodno osjetljivih kolegija na fakultetima financiranih iz Državnog proračuna ²⁷	istraživanje nije provedeno	14	14
Podcilj 2: Povećanje sudjelovanja žena u procesu donošenja političkih odluka	2002.	2004.	2005.
Indikator 2a. Broj žena u Saboru RH	34 (22,52 %)	33 (21,71 %)	32 (21,1%)
Indikator 2b. Broj žena u Vladi RH (ministrice)	4 (21,70 %)	4 (28,57 %)	4 (31%)
Indikator 2c. Udio žena na listama za izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne samouprave	istraživanje nije provedeno	19,24 %	20,1%
Indikator 2d. Udio žena u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave	9,6 %	10,7 %	12,9%
Indikator 2e. Sadrži li izborni zakon odredbe koje se odnose na ravnopravnost spolova?	da	da	da
Podcilj 3: Ekonomsko osnaživanje žena	2002.	2004.	2005.
Indikator 3a. Stopa nezaposlenosti žena	16,6 %	15,7 %	13,9 %
Indikator 3b. Udio žena u ukupnoj registriranoj nezaposlenosti	54,6%	58,3%	59,3%
Indikator 3c. Udio žena u ukupnom broju samozaposlenih osoba ²⁸	32,2 %	38,9 %	40,7 %
Indikator 3d. Udio dugotrajno nezaposlenih žena u ukupnom broju dugotrajno nezaposlenih (više od 25 mjeseci) ²⁹	53,9%	53,7 %	51,6%
Indikator 3e. Stopa rizika od siromaštva (razlika u iznosu indeksa između muškaraca i žena) ³⁰	žene + 0,9	žene + 3,0	Još nema podataka ³¹
Podcilj 4: Suzbijanja svih oblika nasilja nad ženama	2002.	2004.	2005.
Indikator 4a. Provođi li se edukacija nadležnih državnih tijela i službi o nasilju nad ženama?	da	da	da
Indikator 4b. Broj skloništa za žrtve nasilja	7	12	13
Indikator 4e. Broj savjetovališta za žrtve nasilja	istraživanje nije provedeno	31	32

²⁵ Izvještaj Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, DZS izvještaj publicira 30.6.

²⁶ Izvor: Zavod za školstvo RH www.zavod.skolstvo.htnet.hr

²⁷ Izvor: Sveučilišta u Zagrebu, Splitu, Osijeku i Rijeci

²⁸ Državni zavod za statistiku (u 2005. ukupno 354.000 od čega žena 144.000)

²⁹ ibid

³⁰ Državni zavod za statistiku: Stopa rizika od siromaštva (prema Laeken metodologiji)- hrvatski prosjek za 2002. iznosio je 18,2 (muškarci 17,7 a žene 18,6), za 2004. prosjek je iznosio 16,7 (muškarci 15,1 ; žene 18,1)

³¹ Državni zavod za statistiku objavljuje podatke 30.6. 2006

Podcilj 5: Unaprjeđenje vođenja statističkih podataka	2002.	2004.	
Indikator 5a. Publiciraju li se statistički podaci iskazani po spolu u području društvenih statistika?	da	da	da
Podcilj 6: Jačanje medijske podrške ravnopravnosti spolova	2002.	2004.	2005
Indikator 6a. Broj rodno osjetljivih programa na javnoj televiziji	istraživanje nije provedeno	istraživanje nije provedeno	istraživanje nije provedeno
Indikator 6b. Uspostavljanje godišnje nagrade za rodno osviješten medijski rad	da	da	da
Indikator 6c. Sadrži li Zakon o medijima odredbe koje se odnose na ravnopravnost spolova?	ne	da	da
Podcilj 7: Usklađivanje privatnog i profesionalnog života	2002./2003	2004./2005	2005/2006
Indikator 7a. Broj dječjih vrtića ³²	1067	1089	1106
Indikator 7b. Broj pravnih subjekata koji provode programe predškolskog odgoja pri osnovnim školama i udrugama	podaci nedostupni	101	99
Indikator 7c. Broj dječjih vrtića u kojima djeca borave 8 i više sati	884	875 (2003/2004)	Još nema točnih podataka
Indikator 7d. Broj djece koja borave u dječjim vrtićima 8 sati i više	66.606	67.375	68.009
Indikator 7e. Broj osnovnih škola koje imaju produženi boravak	istraživanje nije provedeno	185	Još nema točnih podataka
Indikator 7f. Broj učenika osnovnih škola koji su uključeni u produženi boravak	7.830	9.160 (2003/2004)	10.136
Indikator 7g. Broj muškaraca koji koriste roditeljski dopust (obvezni + dodatni)	402 (0,58 %) (2003)	444 (0,63 %)	438 (0,66%)
Podcilj 8: Osnaživanje institucionalnih mehanizama		2004. ³³	2005.
Indikator 8a. Broj županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova		9 (2003)	20
Indikator 8b. Broj zaposlenih i (postotak povećanja zaposlenih) u Uredu za ravnopravnost spolova		4	5 (25%)
Indikator 8d. Iznos budžeta i (postotak povećanja budžeta) u Uredu za ravnopravnost spolova		1.531.290	1.943.260 (26,9 %)
Indikator 8e. Broj zaposlenih (i postotak povećanja zaposlenih) u Uredu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova		10	10 (0%)
Indikator 8f. Iznos budžeta (i postotak povećanja budžeta) u Uredu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova		2.006.079	2.525.405 (25,89%)
Podcilj 9: Jačanje civilnog društva	2002.	2004.	2005.
Indikator 9a. Broj projekata/programa nevladinih udruga koje su aktivne u području ravnopravnosti			

³² Izvor podataka je Državni zavod za statistiku- **Dječji vrtići** jesu javne ustanove, a može ih osnovati Republika Hrvatska i jedinice lokalne uprave (državni vrtić), vjerske zajednice (vrtići vjerskih zajednica) te druge domaće pravne i fizičke osobe (privatni vrtići).

³³ Ured za ravnopravnost spolova osnovan je 2004. godine

spolova financiranih iz državnog proračuna i sredstava igara na sreću ³⁴	istraživanje nije provedeno	77	71
Indikator 9b. Postotak sredstava namijenjenih projektima koji promoviraju ravnopravnost spolova u odnosu na ukupna financijska sredstva za civilno društvo	istraživanje nije provedeno	2,6% (2.983.532,00 kn)	2,2% (2.961.365,3 kn)

1. STANJE

U Hrvatskoj su posljednjih godina osnovani institucionalni mehanizmi na nacionalnoj i lokalnoj razini za provođenje politike ravnopravnosti spolova i uvedene su zakonodavne promjene s ciljem uklanjanja svih oblika diskriminacije žena. Glavni pokazatelji neravnopravnog položaja žena u društvu jesu njihov natpolovičan udio u ukupnom broju nezaposlenih osoba, različiti oblici diskriminacije pri zapošljavanju, nedovoljna zastupljenost u procesu donošenja političkih odluka te učestalost obiteljskog nasilja nad ženama.

U području obrazovnih sadržaja još uvijek su prisutni stereotipi o spolnim ulogama te se stoga razmatraju načini uvođenja posebnih mjera s ciljem postizanja veće vidljivosti ravnopravnosti spolova u nastavnim planovima, programima i udžbenicima unutar Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. Također, navedeni ciljevi uključuju i sustavnu edukaciju nastavnog osoblja u području ravnopravnosti spolova, uz suradnju s nevladinim ženskim udrugama. U skladu s Lisabonskom deklaracijom Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa uvrstilo je u svoje programske ciljeve do 2010. godine povećanje broja diplomiranih stručnjaka u području matematike, znanosti i tehnologije, a osobito povećanje udjela žena u tim zanimanjima. Iako ženski studiji još uvijek nisu integrirani u Sveučilište, postoji tendencija prepoznavanja njihova značaja i uvođenja rodno osjetljivih kolegija na pojedinim fakultetima. I u okviru drugih kolegija pojavljuju se teme vezane za ravnopravnost spolova, a pojedini sveučilišni profesori sudjeluju u znanstvenim projektima vezanim za rodnu osjetljivost. Udio žena među nastavnicima na visokim učilištima porastao je sa 37,25% u 2002. na 39,32% u 2004. Što se tiče akademskog stupnja magistra, udio žena porastao je sa 39,55% na 46,98% u istom razdoblju, dok se udio žena koje su postigle znanstveni stupanj doktora znanosti nešto smanjio (sa 48,09% u 2002. na 42,02% u 2004.).

Žene su i nadalje nedovoljno zastupljene spol u obnašanju vlasti na nacionalnoj i lokalnoj razini, s tim da je primjetno manji udio žena u lokalnim predstavničkim i izvršnim tijelima u odnosu na njihovu zastupljenost u Saboru i Vladi RH. I dalje je zamjetan postupan porast ženskih političkih predstavnika, iako s dinamikom rasta ne možemo biti zadovoljni. Primjerice, porast ukupnog broja žena vijećnika nakon provedenih lokalnih izbora u svibnju 2005. godine iznosi svega 1,1% u usporedbi s 2001. godinom.

Povećava se stopa nezaposlenosti žena, a osobito raste postotak dugotrajno nezaposlenih žena. Zaposlene žene čine većinu u slabije plaćenim djelatnostima, dok njihov udio u ukupnom broju poduzetnica ne bilježi značajnije pomake, a niska je i zastupljenost žena u nadzornim odborima javnog i privatnog sektora. S druge strane, udio žena u ukupnom broju samozaposlenih osoba raste. Ministarstva, lokalne zajednice i druge institucije te nevladine udruge provode programe jačanja ženskog poduzetništva i ekonomskog osnaživanja samohranih majki.

³⁴ Izvor podataka je Vladin Ured za udruge – “Izvjješće o financiranju udruga iz državnog proračuna i dijela prihoda od igara na sreću” Pojmom projekt/program obuhvaćena je institucionalna podrška udrugama, časopisi, knjige, manifestacije i otkup autorskih prava

Donošenjem Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2005. do 2007. godine država je usvojila niz mjera za suzbijanje različitih oblika nasilja nad ženama među kojima je istaknuto osiguravanje ustroja, organiziranosti i educiranosti dovoljnog broja stručnjaka u nadležnim državnim tijelima. U planu je i rad na povećanju broja skloništa i pravnih savjetovališta za žene i djecu žrtve nasilja. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u suradnji s ustanovama i udrugama građana provodi programe psihosocijalnog savjetovanja i pružanja drugih oblika pomoći žrtvama nasilja u obitelji.

Potrebno je i nadalje raditi na učinkovitijem prikupljanju, obradi i objavljivanju spolno razlučenih i sistematiziranih statističkih podataka kako bi se na temelju njih stvorili preduvjeti za provođenje velikog broja mjera. Državni zavod za statistiku započeo je sa objavljivanjem prikaza prosječnih mjesečnih bruto-neto plaća zaposlenih po spolu od 2005. godine.

Mediji imaju vrlo važnu ulogu u oblikovanju javnog mnijenja te tako utječu i na stvaranje i održavanje rodni stereotipa. Medijska slika žene ne korespondira sa stvarnim položajem žena u društvu niti njenim višestrukim ulogama, a mediji se često, iako imaju zakonsku obvezu promicanja koncepta ravnopravnosti spolova, ne pridržavaju propisanih zakonskih odredbi. Prema Zakonu o medijima koji je 2004. godine usklađen sa Zakonom o ravnopravnosti spolova, obveza je medija da potiču proizvodnju i objavljuju programske sadržaje s ciljem razvijanja svijesti o ravnopravnosti žena i muškaraca, a zabranjeno je i oglašavanje onih sadržaja u kojima se žene i muškarci javno prikazuju i predstavljaju na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način.

Proces usklađivanja privatnog i profesionalnog života ne prati zahtjeve uklanjanja nejednakosti u društvenom položaju muškaraca i žena. Manje od 1% muškaraca koristi roditeljski dopust iako se bilježi blagi porast u odnosu na prošlu godinu. Također, ne postoji dovoljan broj odgojno-obrazovnih institucija i drugih socijalnih ustanova koje bi svojom ponudom zadovoljile interese obitelji. No, ovdje treba napomenuti da na provođenje mjera socijalne politike uvelike utječe ukupno gospodarsko stanje u zemlji.

U sklopu osnaživanja institucionalnih mehanizama planira se nastaviti s radom na uvođenju mjera za osnaživanje i umrežavanje institucionalnih mehanizama na nacionalnoj i lokalnoj razini. Ured za ravnopravnost spolova, kao osnovni institucionalni mehanizam za promicanje i praćenje politike provedbe ravnopravnosti spolova, treba osnaživati i u kadrovskom i u financijskom smislu.

U procesu promicanja ravnopravnosti spolova i osnaživanja žena značajnu ulogu igraju brojne nevladine udruge koje svojim djelovanjem i zagovaranjem javnih politika senzibiliziraju javnost i sudjeluju u predlaganju i/ili rješavanju pojedinih problema. Ostvarivanje provedbe politike ravnopravnosti spolova nužno uključuje suradnju s nevladinim udrugama i njihovo kvalitetno partnerstvo s tijelima državne uprave i lokalne samouprave.

2. AKTIVNOSTI

Vladin Ured za ravnopravnost spolova u suradnji s drugim državnim tijelima i nevladinim udrugama pripremio je Nacrt prijedloga 3. Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova za razdoblje od 2006. do 2010. godine. Nova nacionalna politika temeljit će se i na Milenijskim podciljevima razvoja, a kao akt političke volje hrvatske države sadržavat će i definirane programske zadatke pojedinih tijela državne uprave u ostvarivanju i jačanju politike ravnopravnosti spolova i osnaživanja žena. Osim državnog akcijskog plana planira se ili je već u tijeku provedba i velikog broja različitih drugih aktivnosti.

S ciljem postizanja daljnjeg napretka pri uklanjanju spolnih stereotipa na svim razinama obrazovanja, Ured za ravnopravnost spolova nastavit će suradnju s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa. Također, razmotrit će se i mogućnost praćenja rada Vijeća za udžbenike sa stajališta uvođenja rodno osjetljivog obrazovanja. Ured će u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa,

Zavodom za školstvo i novo-osnovanom Agencijom za strukovno obrazovanje pokrenuti i stvaranje baze podataka o broju programa i seminara za nastavno osoblje o ravnopravnosti spolova, nastaviti pratiti broj rodno osjetljivih kolegija na fakultetima, kao i druge statističke podatke o položaju žena u obrazovanju i znanosti. U tijeku je izrada novog Udžbeničkog standarda unutar kojeg će se više pažnje posvetiti rodno osjetljivoj politici.

Aktivnosti usmjerene ka povećanju sudjelovanja žena u procesu donošenja političkih odluka obuhvatit će različite akcije usmjerene nastavku kontinuiranog osvještavanja javnosti o slabijoj zastupljenosti žena u politici, analizu i objavljivanje podataka o udjelu žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti, podržavanje inicijativa ženskih nevladinih udruga te razmatranje načina utjecanja na promjene i nadopune izbornog zakonodavstva kao i Zakona o političkim strankama.

U području ekonomskog osnaživanja žena, tj. općeg poboljšanja njihova položaja na tržištu rada, planirana je provedba različitih programa definiranih zaključcima Gospodarsko-socijalnog vijeća (trodijelnog tijela koje obuhvaća predstavnike Vlade, sindikata i poslodavaca, uz uključene jedinice lokalne i područne samouprave), a koji obuhvaćaju: programe za promicanje samozapošljavanja i poduzetništva žena, program poticanja razvoja usluga u kućanstvu i skrbi o starim i nemoćnim osobama, uvođenje ciljanih programa za samohrane majke u okviru Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja, inspeksijsko utvrđivanje stvarnih uvjeta rada žena te kontinuirano praćenje kretanja ženske radne snage na tržištu rada uz unaprjeđenje statističkog praćenja podataka. Ured za ravnopravnost spolova započeo je s pripremama za provođenje empirijskog istraživanja među nezaposlenim ženama na temu utvrđivanja standarda diskriminacije pri traženju zaposlenja. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva provodilo je 2004./2005. godine projekt pod nazivom „Poduzetništvo žena“.

Mjere i predviđene aktivnosti za suzbijanje svih oblika nasilja nad ženama definirane su Nacionalnom strategijom zaštite od nasilja u obitelji u razdoblju od 2005. do 2007. godine. One uključuju kratkoročne i dugoročne mjere za provedbu kojih su zadužena nadležna tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te nevladine organizacije. U okviru kratkoročnih mjera jest izrada analize zakona kojima se sankcionira nasilje u obitelji, izrada prijedloga izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji; izrada programa za edukaciju djelatnika u obrazovnim ustanovama i svih onih koji rade na provedbi zakona kojima se sankcionira nasilje u obitelji, izrada prijedloga poticanja rada postojećih skloništa i otvaranja novih te tiskanje informativnog letka namijenjenog žrtvama, kao i druge mjere. Nositelj provedbe Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji je Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

U području unaprjeđenja vođenja statističkih podataka predviđeno je da Državni zavod za statistiku bude glavni nositelj provedbe zadaće sustavnog statističkog praćenja i objedinjavanja pokazatelja relevantnih za stjecanje uvida u razlike među spolovima u sustavu socijalne sigurnosti i rada. Tiskana je i publikacija u kojoj su izneseni spolno razlučeni statistički podaci.

Za mjerenje jačanja medijske podrške u području ravnopravnosti spolova putem broja rodno osjetljivih programa na javnoj televiziji i u ukupnom medijskom prostoru bilo bi potrebno provesti sustavno istraživanje cjelokupnog medijskog prostora. Ured za ravnopravnost spolova zatražit će od Hrvatske radiotelevizije podatke o ukupnom broju rodno osjetljivih programa, budući da se, temeljem donesenog Plana djelovanja za promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova, HTV obvezao na emitiranje programskih sadržaja koji promiču razvoj svijesti i znanja o ravnopravnosti žena i muškaraca.

S ciljem usklađivanja privatnog i profesionalnog života, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa kao i jedinice lokalne samouprave, provode projekte vezane za odgoj i obrazovanje djece predškolske dobi koji su usmjereni na otvaranje novih vrtića i proširivanje postojećih, na poticanje većih trgovačkih društava da organiziraju programe predškolskog odgoja blizu radnog mjesta roditelja te također na obvezivanje općina, gradova i županija da predvide lokacije za izgradnju predškolskih ustanova, pri čemu se radno vrijeme vrtića treba prilagoditi radnom vremenu roditelja. Do 2010. godine

cilj je povećati broj upisane djece u predškolske programe sa sadašnjih 43% na 60%. Otvaranjem novih programa, do kraja 2006. godine trebalo bi biti obuhvaćeno još 900 djece.

U 2004. godini u gotovo svim hrvatskim županijama osnovana su županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, a u porastu je osnivanje ovih tijela i na gradskim razinama, što je izravna provedba dijela Podcilja 8. – «Osnaživanje institucionalnih mehanizama». Kontinuirano se provodi edukacija i umrežavanje rada povjerenstava, osnovana je koordinacija županijskih povjerenstava, a u pripremi je i razrada normativne regulative njihove uloge i ovlasti u okviru lokalnih tijela vlasti. Na nacionalnoj razini potrebno je daljnje organizacijsko, kadrovsko i financijsko jačanje institucionalnih mehanizama za provođenje politike ravnopravnosti spolova.

U sklopu jačanja civilnog društva provodi se sustavna suradnja nevladinih udruga, koje se bave zaštitom i promicanjem ženskih ljudskih prava, s državnim tijelima na području ravnopravnosti spolova, a ostvaruju se i partnerski odnosi na zajedničkim projektima. Projekte nevladinih udruga financijski podupiru ministarstva, Vladini uredi te Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva. Ured za ravnopravnost spolova u 2004. godini financijski je podupro 6, u 2005. godini 13, a u 2006. godini 19 projekata nevladinih organizacija iz područja svog djelokruga rada.. Ured za ljudska prava je temeljem natječaja za 2005. godinu, također financirao projekte/programe nevladinih udruga koje se bave zaštitom i promicanjem ljudskih prava žena, posebice tematikom trgovanja žena i djece, obrazovanjem Romkinja i dr.

3. IZAZOVI I PREPORUKE

Kako bi se ostvarili svi navedeni podciljevi, a time i de facto, a ne samo de iure, učinili bitni pomaci u ostvarivanju potpune ravnopravnosti spolova, potrebno je osnaživati institucionalne mehanizme nadležne za provedbu nacionalnog strateškog plana na nacionalnoj i lokalnoj razini. Za učinkovit mandat Ureda za ravnopravnost spolova potrebno je osigurati veća financijska sredstva za planirana provođenja konkretnih programa i istraživanja te u sljedeće dvije godine zaposliti još najmanje 6 djelatnika. Koordinator/ice za ravnopravnost spolova u tijelima državne uprave trebali bi učinkovitije koristiti svoje ovlasti u provedbi propisa i zadataka na području unaprjeđivanja ravnopravnosti spolova i usklađivanja zakonodavstva. Na lokalnoj razini nužno je povjerenstvima za ravnopravnost spolova osigurati prostor i financijska sredstva iz proračuna lokalnih tijela vlasti.

Stalan je izazov iznalaženje načina za postizanje pune ravnopravnosti spolova u obnašanju vlasti i utjecaju na donošenje političkih odluka kao temeljnom kriteriju demokratskog postupanja. U tom smislu, razmotrit će se daljnje prilagođavanje zakonodavnih propisa te nastaviti s poduzimanjem akcija usmjerenih ka podizanju svijesti o ovome pitanju kod cjelokupne javnosti i, ciljano, političkih stranaka.

Trajna je zadaća učinkovitija provedba Zakona o ravnopravnosti spolova, ostalih antidiskriminacijskih propisa kao i drugih državnih strategija i planova usmjerenih ka iznalaženju načina za osnaživanje ukupnog društvenog položaja žena.

MILENIJSKI CILJ RAZVOJA 4: SMANJENJE SMRTNOSTI NOVOROĐENČADI I DJECE

Podcilj 1: Smanjenje stope perinatalne smrtnosti i smrtnosti dojenčadi	2002.	2004.	2005.
Pokazatelj 1a³⁵. Stopa mrtvorodenja (PT ≥500g)	5,6 ‰	5,3‰	5,4‰
Pokazatelj 1b. Stopa rane neonatalne smrtnosti (PT ≥500g)	3,7 ‰	3,4‰	3,4‰
Pokazatelj 1c. Stopa perinatalne smrtnosti/1.000 ukupno rođenih (PT ≥500g)	9,3 ‰	8,7‰	8,8‰
Pokazatelj 1d. Stopa perinatalne smrtnosti/1.000 ukupno rođenih (PT ≥1000g)	6,9 ‰	5,8‰	6,4‰
Pokazatelj 1e. Stopa smrtnosti dojenčadi/1.000 živorođenih	7,0 ‰	6,1‰	
Podcilj 2: Pобољшanje antenatalne skrbi	2002.	2004.	2005.
Pokazatelj 2a³⁶. Broj kliničkih pregleda u trudnoći (optimalan broj pregleda u normalnoj trudnoći je 10)			
0 pregleda:	770 ³⁷ (1,95%)	1.041 (2,6%)	1.523 (3,62%)
1-2 pregleda:	859 (2,18%);	669 (1,66%)	663 (1,58%)
3-5 pregleda:	4.005 (10,16%);	2.973 (7,39%)	2.748 (6,54%)
6-8 pregleda:	12.025 (30,50%);	11.296 (28,09%)	11.217 (26,68%)
≥9 pregleda:	20.904 (53,02%),	23.500 (58,44%)	25.372 (60,34%)
nepoznat broj pregleda	861 (2,18%)	734(1,83%)	525(1,25%)
Pokazatelj 2b. Broj ultrazvučnih pregleda u trudnoći (optimalan broj pregleda u normalnoj trudnoći je 3)			
0 pregleda:	939 (2,38%)	1.425 (3,54%)	1.791 (4,26%)
1 pregleda:	972 (2,47%)	658(1,64%)	629(1,5%)
2 pregleda:	3.337 (8,46%)	2.401 (5,97%)	1.953 (4,64%)
3 pregleda:	7.389 (18,74%)	6.238 (15,51%)	5.400 (12,84%)
4-5 pregleda:	16.620 (42,16%)	16.925 (42,09%)	18.114 (43,08%)
≥6 pregleda:	9.078 (23,03%)	11.808(29,36%)	13.510(32,13%)
nepoznat broj pregleda	1.089 (2,76%)	758(1,88%)	651(1,55%)
Pokazatelj 2c. Vrijeme prvog pregleda u trudnoći (optimalno vrijeme prvog pregleda je do 8. tjedna trudnoće, te od 9. do 12. tjedna trudnoće)			
1-8 tjedana	11.819 (29,98%)	12.929 (32,15%)	13.982(33,25%)
9-12 tjedana	13.499 (34,24%)	15.617 (38,84%)	16.542 (39,34%)
13-16 tjedana	5.440 (13,80%)	4.104(10,21%)	4.390(10,44%)
17-21 tjedan	2.517 (6,38%)	1.684 (4,19%)	1.799 (4,28%)
22-30 tjedana	1.370 (3,48%)	1.079 (2,68%)	1.117 (2,66%)
31-35 tjedana	299 (0,76%)	307 (0,76%)	325(0,77%)
36-41 tjedan	143 (0,36%)	104(0,26%)	117(0,28%)
≥ 42 tjedna	1 (0,01%)	2 (0,0%)	1(0,0%)
- nepoznato trajanje trudnoće pri prvom pregledu	4.336 (11,00%)	4.387 (10,91%)	3.775(8,98%)
Pokazatelj 2d³⁸. Broj patronažnih posjeta po trudnoći (optimalan broj patronažnih posjeta u normalnoj trudnoći je 2)			
- po trudnici	0,84 posjeta	0,70posjeta	
- po babinjači	3,3 posjeta	3,35 posjeta	

³⁵ Izvor podataka: anketni upitnici iz rodilišta o rođenima i perinatalno umrlima prema porodnoj težini i trajanju gestacije od 2002. do 2003. godine. Obrada podataka: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

³⁶ Izvor podataka: 2a-2c*individualne prijave poroda iz zdravstvenih ustanova Hrvatske od 2002. do 2004. godine. Obrada podataka: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

³⁷ 770 roditelja ili 1,95% od ukupnog broja roditelja

³⁸ Izvješća patronažne djelatnosti od 2002.-2004. godine

Podcilj 3: Pобољшanje postnatalne skrbi	2002.	2003.
Pokazatelj 3a. Broj subspecijalizacija iz neonatologije koje je odobrilo Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi: - optimalan broj subspecijalizacija je 10 godišnje - broj fetomaternalnih subspecijalizacija	0 2	0 1
Pokazatelj 3b. Ritam nabavke kapitalne medicinske opreme (optimalno 15% tijekom jedne godine od ukupno potrebne količine)	neostvareno predviđenom dinamikom	neostvareno predviđenom dinamikom
Pokazatelj 3c. Broj novih specijalizacija iz pedijatrije za primarnu zdravstvenu zaštitu godišnje	9	22
Podcilj 4: Smanjenje smrti «avoidable deaths», odnosno smrti uslijed perinatalnih uzroka koji se mogu izbjeći te evaluacija perinatalnih i dječjih smrti na nacionalnoj i županijskim (regionalnim) razinama	2002.	2004.
Pokazatelj 4a. Kretanje perinatalne smrtnosti i njenih komponenti (rane neonatalne smrtnosti i fetalne smrtnosti) te dječjih smrti na nacionalnoj i županijskim (regionalnim) razinama tijekom posljednjih 5 godina	podaci su u procesu prikupljanja	podaci su u procesu prikupljanja
Pokazatelj 4b³⁹. Broj i udio uzroka smrti kod dojenčadi - zarazne i parazitarne bolesti - tumori - bolesti krvi i krvotvornog sustava te određene bolesti imunološkog sustava - endokrine bolesti, bolesti prehrane i metabolizma - bolesti živčanog sustava - bolesti cirkulacijskog sustava - bolesti dišnog sustava - bolesti probavnog sustava - određena stanja nastala u perinatalnom razdoblju - kongenitalne malformacije, deformiteti i kromosomske abnormalnosti - simptomi, znakovi i abnormalni klinički i laboratorijski nalazi neuvršteni drugamo - ozljede, otrovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka - ukupno	3 (1,1%) 1 (0,4%) 4(1,4%) 1 (0,4%) 7 (2,5%) 0 1 (0,4%) 0 163 (57,7%) 83 (29,4%) 15 (5,3%) 4 (1,4%) 282	2 (0,8%) 3 (1,2%) 1 (0,4%) 4 (1,6%) 1 (0,4%) 2 (0,8 %) 5 (2,0%) 0 136 (55,5%) 75 (30,6%) 8 (3,3%) 8 (3,3%) 245
Podcilj 5: Smanjenje stope smrtnosti djece	2002.	2004.
Pokazatelj 5a. Specifična stopa dječje smrtnosti za: - dojenčad - djecu od 1 do 4 godine - djecu od 5 do 9 godina - djecu od 10 do 14 godina - djecu od 15 do 19 godina	7,0/1.000 27,86/100.000 14,48/100.000 10,42/100.000 48,89/100.000	6,1/1.000 25,80/100.000 12,45/100.000 14,35/100.000 45,91/100.000
Pokazatelj 5b. Vodeći uzroci nasilnih smrti u dječjoj dobi (struktura)	Vidi tablicu 1, dodatak 1	Vidi tablicu 1, dodatak 1

³⁹ Izvori podataka: dokumentacija Državnog zavoda za statistiku, 2005. (obrazac DEM-2/02 i DEM-2/04); Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis, 2005.

Podcilj 6. Smanjenje smrti zbog nesreća i evaluacija provođenja preventivnih programa u svrhu smanjenja smrti od nesreća u dječjoj dobi na nacionalnoj i županijskim (regionalnim) razinama	2002.	2004.
Pokazatelj 6a. Trendovi smrtnosti djece i mladih na nacionalnoj i županijskim (regionalnim) razinama	podaci su u procesu prikupljanja	podaci Državnog zavoda za statistiku (tbl.1. a)
Pokazatelj 6b. Broj smrti djece zbog nesretnih slučajeva	141	157

PODACI DRŽAVNOG ZAVODA ZA STATISTIKU O BROJU UMRLE DJECE I MLADIH ZA 2003.-2004. GODINU

Tablica 1a: Podaci o smrtnosti djece i mladih na nacionalnoj i županijskoj razini u 2003. i 2004.

	2003.						2004.					
	Ukupno	starost					Ukupno	starost				
		0	1-4	5-9	10-14	15-19		0	1-4	5-9	10-14	15-19
Republika Hrvatska	530	251	42	38	49	150	487	245	44	31	37	130
Zagrebačka županija	35	16	1	3	5	10	34	14	2	3	3	12
Krapinsko-zagorska županija	12	4	1	2	1	4	10	5	2	-	1	2
Sisačko-moslavačka županija	17	9	2	1	1	4	20	12	2	-	2	4
Karlovačka županija	17	9	-	-	2	6	8	2	1	1	-	4
Varaždinska županija	17	10	-	-	2	5	15	7	2	2	1	3
Koprivničko-križevačka županija	16	5	1	2	1	7	12	7	1	1	-	3
Bjelovarsko-bilogorska županija	10	3	1	2	2	2	19	8	1	2	3	5
Primorsko-goranska županija	33	14	4	1	3	11	32	19		1	2	10
Ličko-senjska županija	7	3	1	-	-	3	8	2	2	-	-	4
Virovitičko-podravska županija	12	5	1	3	1	2	25	12	1	1	3	8
Požeško-slavonska županija	17	10	1	2	2	2	9	7	1	-	1	-
Brodsko-posavska županija	29	17	4	2	-	6	14	7	1	2	-	4
Zadarska županija	10	4	1	-	2	3	15	5	3	3	-	4
Osječko-baranjska županija	46	23	2	1	6	14	43	17	3	5	5	13
Šibensko-kninska županija	12	4	2	2	1	3	17	7	-	1	1	8
Vukovarsko-srijemska županija	20	12	2	1	3	2	30	17	5	1	2	5
Splitsko-dalmatinska županija	48	19	7	2	4	16	51	21	7	4	2	17
Istarska županija	22	11	1	2	2	6	26	14	-	-	5	7
Dubrovačko-neretvanska županija	18	8	1	4	1	4	7	2	2	-	1	2
Međimurska županija	21	13	-	-	2	6	13	9	2	1	-	1
Grad Zagreb	111	52	9	8	8	34	79	51	6	3	5	14

I. STANJE

Tijekom 2004. godine u hrvatskim je rodilištima, prema prijavama poroda, ukupno registrirano 40.210 poroda s 40.687 ukupno rođenih (od toga je 40.469 živorođene djece i 218 mrtvorodne djece te je stopa fetalne smrtnosti 5,4‰). Osim 218 mrtvorodjenih, u prvih 7 dana nakon rođenja umrlo je 137 djece (stopa rane neonatalne smrtnosti iznosi 3,4‰) te ih je ukupno 355 perinatalno umrlih (u 2002. godini 379). S obzirom da izvješćivanje o mrtvorodjenima porodne težine ispod 1000 grama do 2001. godine nije bilo dio obvezne perinatalne mortalitetne statistike, izvješćivanje neće biti pouzdano još nekoliko godina dok se novi propisi u cijelosti ne počnu primjenjivati u praksi.

Za međunarodne usporedbe isključivo se koristi pokazatelj perinatalne smrtnosti u odnosu na rođenu djecu porodne težine iznad 1000 grama. Perinatalno umrlih težih od 1000 grama bilo je 235 (od ukupno

353 perinatalno umrlih porodne težine iznad 500 grama, a prema težinskom kriteriju i definiciji Svjetske zdravstvene organizacije) te stopa perinatalne smrtnosti za rođenu djecu porodne težine ≥ 1000 grama iznosi 5,8% (tablica 1), dok stopa perinatalne smrtnosti za sve rođene svih težinskih skupina (porodne težine ≥ 500 grama) iznosi 8,7%.

U našim je rodilištima, prema prijavama poroda, (za koje se uzimaju dva kriterija Svjetske zdravstvene organizacije - težinski kriterij i trajanje trudnoće), tijekom 2004. godine rođeno 38.436 (94,98%) djece porodne težine iznad 2500 grama i 1.979 (4,89%) djece porodne težine ispod 2500 grama, te 0,13% novorođenčadi nepoznate porodne težine. Među rođenima niske porodne težine registrirano je 124 djece porodne težine do 1000 grama (0,3%), 183 djece od 1000-1499 grama (0,45%), 390 djece od 1500-1999 grama (0,96%), te 1.282 djece od 2000-2499 grama (3,2%). Dok među ukupno rođenima djeca niske porodne težine čine mali udio od 5,1%, među perinatalno umrlima oni prevladavaju udjelom od 73,5 % (261/355).

Uzroci smrti dojenčadi u Hrvatskoj ne razlikuju se od uzroka smrti dojenčadi u razvijenim zemljama. U Hrvatskoj je 2004. godine umrlo 245 dojenčadi (stopa smrtnosti 6,1/1000 živorođenih). Najčešći uzroci smrti dojenčadi su određena patološka stanja vezana uz trudnoću ili porod (čine 55,5%), kongenitalne anomalije (30,6%), te ozljede, otrovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka kao i SIDS (sindrom iznenadne dojenačke smrti) u udjelu od 3,3% što upućuje da svi ostali uzroci sudjeluju u ukupnoj smrtnosti dojenčadi sa svega 7,3%. Među pojedinačnim uzrocima smrti dojenčadi u Hrvatskoj, kao i u zemljama Europske Unije, prevladavaju posljedice nezrelosti zbog preuranjenog rađanja ili teške malformacije te malformacijski sindromi. U prvom danu života umrlo je 23,7% od ukupno umrle dojenčadi, što je više od broja djece umrle u postneonatalnom razdoblju (24,9%). Ukupno je u razdoblju od rođenja do 27. dana života umrlo 75,1% dojenčadi, dok je u postneonatalnom razdoblju (od 28. do 364 navršenih dana života) umrlo 24,9% djece.

2. AKTIVNOSTI

2.1. Antenatalna skrb

Antenatalna skrb provodi se kroz djelatnost primarne zdravstvene zaštite žena za svaku nositeljicu osnovnog zdravstvenog osiguranja. Prosječan broj pregleda po trudnici u 2004. godini je 6 pregleda. Prema prijedlogu struke, za novi Program mjera zdravstvene zaštite, povećao bi se standard zaštite (na 10 kliničkih i 3 ultrazvučna pregleda po trudnici) u odnosu na trenutno važeći Program (6-8 kliničkih pregleda i 2 ultrazvučna pregleda). Nastojat će se uvesti stimulativni model plaćanja te posebno stimulirati preventivne preglede i preglede trudnica, te povećati broj kreveta za transportirane majke u centrima više razine preraspodjelom broja kreveta unutar ustanova i među ustanovama, a s tim u skladu povećati i broj kreveta za novorođenčad (ukupno nedostaje 31 krevet za trudnice u središtima treće razine).

2.2. Patronažna skrb

Na terenu ima dovoljan broj polivalentnih patronažnih sestara (5.100 stanovnika na jednu patronažnu sestru). Programom mjera zdravstvene zaštite utvrđen je standard broja patronažnih posjeta trudnici, babinjači i novorođenčetu. Financiranje zadovoljava. Glavarina po stanovniku iznosi 25,21 Kn, što godišnje po jednoj patronažnoj sestri iznosi 128.593,49 kuna.

2.3. Zdravstveno-odgojni rad

U Hrvatskoj se u 17 zdravstvenih ustanova održavaju tečajevi poduke roditelja o porođaju i skrbi za novorođenče. Od toga se u dvjema ustanovama tečajevi naplaćuju, a u ostalima su besplatni. Predlaže se organiziranje tečajeva u svim rodilištima i domovima zdravlja uz standardizirani jednoobrazni

nacionalni program za roditelje, a prije toga je potrebno obrazovati voditelje tečajeva. U kasnijem razdoblju također je potrebno predvidjeti edukaciju u školama.

2.4. Regionalizacija

U toku je izrada kategorizacije bolnica, a sastavni dio toga projekta bila bi i regionalna organizacija perinatalne zdravstvene zaštite na temelju poznatog programa. U okviru aktivnosti «transporta k sebi» nastojat će se napraviti organizaciju transporta za cijelu državu prema preporukama struke te nakon predložene organizacije odrediti potrebno osoblje, opremu i financijska sredstva.

2.5. Oprema i kadrovi

U Hrvatskoj nedostaje 28 specijalista fetomaternalne medicine, 71 ginekolog u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, 86 pedijataru u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i 18 neonatologa, što je ukupno 157 izvanbolničkih i 46 bolničkih specijalista. Do 2003. godine nije odobrena niti jedna uža specijalizacija iz fetomaternalne medicine niti neonatologije. Specijalizacija na području pedijatrije traje 5 godina, 4,5 godine na području ginekologije, 2 godine traje uža specijalizacija na području fetomaternalne medicine, dok su 3 godine potrebne za specijalizaciju neonatologije.

2.6. Izvještavanje i obrada podataka

U Hrvatskoj je propisano obvezno prijavljivanje perinatalnih smrti i poroda za potrebe vitalne i zdravstvene statistike. Ova dva sustava razlikuju se u metodologiji obrade podataka i prikaza stanja jer zdravstvena statistika sve podatke o perinatalno umrloj djeci, prema preporukama Svjetske zdravstvene organizacije, razvrstava u odnosu na težinske skupine pri rođenju (rođena djeca ≥ 500 grama porodne težine za potrebe nacionalne zdravstvene statistike i rođena djeca ≥ 1.000 grama porodne težine za međunarodne usporedbe odnosno dostavu podataka u Svjetsku zdravstvenu organizaciju). Istovremeno, podaci o perinatalno umrloj djeci se za potrebe vitalne statistike uvrštavaju u matice rođenih i umrlih neovisno o porodnoj težini u slučajevima živorođenja te od 22 navršena tjedna gestacije u slučaju mrtvorodenja. U tijeku je informatizacija zdravstva u tijeku koje bi se trebali informatički programi rodilišta (36 rodilišta) uskladiti s onim u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo, prema standardima izvještavanja koje propisuje Hrvatski zavod za javno zdravstvo.

3. IZAZOVI I PREPORUKE

3.1. Antenatalna skrb

Još uvijek postoji 9,1% nedovoljno kontroliranih (1-2 pregleda i 3-5 pregleda) i 2,6% nekontroliranih trudnoća (0 pregleda u trudnoći). Od osobite važnosti za smanjenje problema jest provođenje zdravstvenog prosvječivanja stanovništva o planiranju obitelji i reproduktivnom zdravlju, posebice školske populacije u adolescentskoj dobi te trudnica. Poboljšanje komunikacije, odnosno razmjena informacija unutar zdravstvenih službi primarne zdravstvene zaštite (ginekolog i patronažna služba), također bi pridonijelo većem obuhvatu trudnica s nedovoljno kontroliranom trudnoćom. Također, težit će se ka povećanom sudjelovanju roditelja u skrbi za nedonošćad u jedinicama intenzivnog liječenja, poticanju ranog kontakta “koža na kožu”, ranom dojenju te mogućnosti redovitog posjećivanja.

3.2. Patronažna skrb

Glavni su problem neujednačene mjere i postupci patronažnih sestara u zaštiti zdravlja trudnica, babinjača i novorođenčadi. Nastojat će se organizirati edukaciju patronažne službe u svim regionalnim centrima (Zagrebu, Rijeci, Splitu, Osijeku) na temelju jedinstvenog programa (izrada edukacijskih paketa i radionice s ciljem donošenja jedinstvenih smjernica rada). Potrebna sredstva iznose 300.000,00

kn godišnje po tečaju. Također, težit će se poboljšanju komunikacije sa svim ginekolozima koji pružaju zdravstvenu zaštitu ženama na terenu koji pokriva patronažna sestra (posebna sredstva nisu predviđena).

3.3. Zdravstveno-odgojni rad

Kvaliteta i sadržaj tečajeva vrlo su raznoliki i neujednačeni te se u velikoj većini slučajeva zasnivaju na entuzijazmu pojedinaca bez institucionalne podrške. Potrebno je ujednačiti sadržaj tečaja putem stručnog društva, tj. Hrvatskog društva za perinatalnu medicinu i Povjerenstva za perinatalnu skrb Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. U tu svrhu posebno je važno osigurati sredstva za financiranje tečaja na državnoj razini (oko 300.000,00 kn godišnje po jednom tečaju) te za edukaciju voditelja tečaja (50.000,00 kn po jednom tečaju). Poseban naglasak treba staviti na edukaciju društva o dojenju čime bi se ostvarili svi pozitivni učinci koje ono ima na zdravlje žena i djece. Provodit će se i edukacija medicinskog osoblja o pravima pacijenata (rodilja) na mogućnost izbora i odlučivanja o medicinskim postupcima tijekom poroda, što je u skladu sa Zakonom o zaštiti prava pacijenata. Time će se pacijentu dati prilika da postane donositelj odluka koje se tiču njegova zdravlja.

3.4. Regionalizacija

Problem regionalizacije sastoji se u tome što ne postoje kadrovske i materijalne pretpostavke za provođenje regionalne organizacije. S tim u vezi nema niti nacionalne strategije modela transporta s posebnim osobljem i opremom koji može biti na nacionalnoj razini u okviru transporta svih drugih bolesnika ili po modelu da svaka ustanova treće razine ima organiziran svoj transport. Težit će se provođenju regionalizacije perinatalne skrbi te osiguranju osoblja, opreme i financijskih sredstava za «transport k sebi».

3.5. Oprema i kadrovi

Za financiranje kadrova i opreme u sljedećem petogodišnjem razdoblju potrebno je osigurati određena sredstva te dio sredstava za planirane kadrove i opremu te za nedostajuću opremu u jedinicama intenzivnog liječenja i njege novorođenčadi pokušati osigurati iz pretpristupnih fondova Europske unije i Razvojne banke Vijeća Europe. Također nedostaje veliki broj opreme u jedinicama intenzivnog liječenja i njege novorođenčadi.

3.6. Izvještavanje i obrada podataka

Evaluacija rezultata je nejednake kvalitete i u pojedinim je ustanovama nedovoljna, dok je daleko bolja na nacionalnoj razini. Ne postoji mogućnost iskazivanja troškova izvješćivanja (ispisivanje individualnog obrasca prijave poroda, po potrebi i prijave perinatalne smrti, zatim upis podataka u zavodima za javno zdravstvo, kontrola točnosti i potpunosti podataka te obrada, analiza i izrada izvješća za pojedina rodilišta i županije, kao i za državu u cijelosti). Ovi poslovi provode se dijelom u bolnicama (rodilišta, neonatološki i pedijatrijski odjeli) te u županijskim zavodima i Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo. Za ostvarenje kvalitetnijeg izvještavanja primjenjivat će se postojeći standard informatičkog zapisa o porodima tamo gdje u rodilištima već postoje programi za unos podataka, a tamo gdje programa nema, osigurat će se primjenu jedinstvenog programa za unos i obradu podataka. Preporuča se osigurati sredstva za programsku podršku rodilišta u svrhu dobivanja aktualnog stanja u rodilištima, a ne podataka koji se odnose na proteklu jednu ili dvije godine od trenutnog događaja. Također, nastojat će se osigurati sredstva za izradu informatičkog programa na nacionalnoj razini koji će potom besplatno biti podijeljen rodilištima na korištenje, a održavanje programa treba platiti u okviru redovnih mjesečnih bolničkih troškova koji se podnose osnovnom osiguranju (HZZO). Za izradu programa potrebno je osigurati oko 300.000,00 kn godišnje, za redovito održavanje programa oko 10.000,00 kn godišnje po rodilištu, a za izradu metodoloških uputa i edukaciju korisnika 100.000,00 kn. Naposljetku, razmatra se i osnivanje povjerenstva za analizu perinatalne smrtnosti te smrtnosti dojenčadi i djece na razini lokalnih zajednica.

3.7. Analiza smrti djece na razini lokalnih zajednica

Razmatra se i osnivanje povjerenstva za analizu perinatalne smrtnosti te smrtnosti dojenčadi i djece na razini lokalnih zajednica.

Tablica 1: Vodeći uzroci nasilnih smrti u dječjoj dobi u Hrvatskoj u 2002. i 2004. godini

Uzroci smrti	2002.						2004.					
	0 g.	1-4 g.	5-9 g.	10-14 g.	15-19 g.	Ukupno	0 g.	1-4 g.	5-9 g.	10-14 g.	15-19 g.	Ukupno
Prometne nesreće	0	3	6	10	54	73	3	10	11	9	69	102
Utopljanja	0	1	3	1	3	8	0	3	1	3	2	9
Gušenja	2	1	0	0	2	5	3	1	1	0	1	6
Padovi	0	0	1	1	3	5	1	2	0	1	0	4
Električna struja	0	0	1	0	2	3	0	0	0	1	1	2
Opekline	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Otrovanja	1	0	1	0	4	6	0	0	0	1	7	8
Oružje/eksploziv	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2
Ostale nesreće	0	5	2	0	4	11	0	1	0	1	1	3
Ukupno nesreće	3	10	14	12	72	111	8	17	13	17	81	136
Samoubojstva	0	0	0	0	24	24	0	0	0	4	16	20
Ubojstva	1	0	0	0	4	5	0	0	0	0	1	1
Događaj s neodred. nakanom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Komplikacije medicinske skrbi	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Ukupno nasilne smrti	4	10	14	12	101	141	8	17	13	21	98	157

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2002. i 2004. godine

Obrada podataka: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Iz tablice 1. vidljivo je da su među vodećim uzrocima nasilne smrti prometne nesreće daleko najučestaliji uzrok smrtnosti kod djece do 14 godina starosti te da je njihov broj u porastu. Pozitivan pomak ka smanjenju ove stope učinjen je u kolovozu 2004. godine uvođenjem zakonske obveze korištenja dječjih sjedalice u vozilima kod prijevoza djece do pet godina starosti te provođenje edukativnih kampanja nevladinih organizacija u suradnji s državnim institucijama o ulozi koju sjedalice igraju u smanjenju smrtnosti i ozljeda djece uslijed prometnih sudara. Promijenjena je i zakonska regulativa vezana uz samostalno sudjelovanje u prometu mladih vozača čime se nastoji smanjiti broj prometnih nesreća u kojima sudjeluju mladi vozači bez vozačkog iskustva.

MILENIJSKI CILJ RAZVOJA 5: POBOLJŠANJE ZDRAVLJA MAJKI

Podcilj 1: Održavanje maternalnog mortaliteta na niskoj razini	2002.	2004.
Pokazatelj 1a. Stopa maternalne smrtnosti na 100.000 živorođenih	9,97	7,44
Podcilj 2: Očuvanje i unaprjeđenje reproduktivnog zdravlja	2002.	2004.
Pokazatelj 2a. Obuhvat žena preventivnim pregledima u djelatnosti zdravstvene zaštite (na 1.000 žena u dobnoj skupini od 15 do 49 godina)	285,5	377,4
Pokazatelj 2b. Obuhvat trudnica s >9 antenatalnih pregleda	53,02%	58,4%
Podcilj 3: Daljnje smanjenje prekida trudnoće, osobito adolescentica	2002.	2004.
Pokazatelj 3a. Stopa prekida trudnoće prema dobi i vrsti prekida	11,1‰	9,5‰
Pokazatelj 3b. Legalni inducirani prekidi trudnoće (udio u ukupnim prekidima trudnoće)	51,6%	50,9 %
Legalno inducirani prekidi trudnoće po dobi		
- <19 godina	7,8%	7,7%
- od 20 do 29 godina	35,6%	34,7%
- od 30 do 39 godina	44,3%	42,4%
- >40 godina	11,0%	10,4%
- nepoznata dob	1,2%	4,8%
Pokazatelj 3c. Spontani prekidi trudnoće u ukupnim prekidima trudnoće	19,3%	17,5%
Pokazatelj 3d. Ostale vrste prekida trudnoće (mola i dr.)	29,1 %	31,6 %
Podcilj 4. Smanjenje smrtnosti od najčešćih uzroka smrti žena fertilne dobi	2002.	2004.
Pokazatelj 4a. Ukupna stopa smrtnosti na 100.000 žena fertilne dobi	84,24	84,26
Pokazatelj 4b. Stopa smrtnosti uslijed najčešćih uzroka smrti žena fertilne dobi po MKB bolestima (na 100.000 žena fertilne dobi)		
- tumori	38,7	37,7
- ozljede, otrovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka	15,5	16,6
- bolesti cirkulacijskog sustava	13,9	14,2

Napomena: Stope izračunate na temelju procjene broja stanovnika za 2004. (sredina godine)

1. STANJE

Maternalna smrtnost u Hrvatskoj je već godinama niska i svodi se na iznimne slučajeve. Tijekom 2002. godine zbog komplikacija u trudnoći, porodu ili babinjama u Hrvatskoj su umrle četiri, a 2004. godine tri žene.

Tijekom 2004. godine bilo je prijavljeno 10.288 prekida trudnoće, što predstavlja daljnji pad u odnosu na prethodnu godinu (6,5% manje nego godinu ranije). U strukturi su najzastupljeniji legalno inducirani prekidi trudnoće kojih je bilo 50,9%. Zabilježeno je 17,5% spontanih prekida trudnoće, što je nešto manje s obzirom na godinu ranije. Ostali prekidi trudnoće (izvanmaternična

trudnoća, Mola hydatidosa, ostali abnormalni produkti začeca, ostali pobačaji, nespecificirani pobačaji) iznosili su 31,6%. Broj ovih pobačaja je nešto veći u odnosu na proteklu godinu. Udio mladih djevojaka do 19 godina starosti među ženama koje obavljaju pobačaj na zahtjev smanjen je u odnosu na 2003. godinu (s 8,3% na 7,7%). Od žena koje su imale namjerni prekid trudnoće, najviše je onih u dobi od 35 do 39 godina (42,4%). Među ženama koje traže prekid trudnoće najviše je onih koje već imaju dvoje djece (36,8%), što potvrđuje činjenicu da se prekid trudnoće i dalje koristi kao sredstvo kontracepcije.

Ukupan broj preventivnih pregleda u primarnoj zdravstvenoj zaštiti žena u 2002. godini je 308.357 (285,5/1.000 žena fertile dobi), a u 2004. godini raste na 407.684 (stopa 377,4/1.000 žena fertile dobi). U 2002. godini napravljeno je 415.957 Papa testova, u 2003. godine 418.748 Papa testova (stopa 387,7/1000 žena fertile dobi), a u 2004. godini 425.035 (stopa 393,5/1.000 žena fertile dobi). U ambulantama primarne zdravstvene zaštite žena, neovisno o tome jesu li ugovorne ili nisu, prosječno je 2002. godine obavljeno 6 pregleda po trudnici, 2003. godine 7 pregleda te 2004. godine 6 pregleda po trudnici.

S obzirom da je maternalna smrtnost u Hrvatskoj niska, potrebno je uzeti u obzir druge uzroke smrtnosti koji svojim djelovanjem umanjuju vjerojatnost rađanja. Udio umrlih žena fertile dobi je među ukupno umrlim ženama nizak i u 2002. godini iznosio je 3,7%, isto tako i u 2004. godini, dok je stopa smrtnosti 84,26. Među njima najveći udio umrlih u 2002. godini čine smrti od tumora (38,7%), zatim 15,5% od ozljeda i nesreća, a 13,9% od bolesti srca i krvnih žila. U 2004. godini je struktura uzroka smrti u žena fertile dobi slična, s tim da je udio smrti zbog malignoma 37,7%, od ozljeda 16,6, a od cirkulacijskih bolesti 14,2%. Promatrano po petogodišnjim dobnim skupinama od 15 do 34 godine starosti, glavni uzrok smrti su ozljede i nesreće, a od 35 do 44 godine starosti tumori, koji ostaju vodeći uzrok smrti i u dobnj skupini od 45 do 49 godine. U strukturi mortaliteta od malignih bolesti najčešći je rak dojke, vrata maternice i jajnika. Stoga bi pažnja javne zdravstvene skrbi trebala biti usmjerena na prevenciju od ozljeda i nesreća te najčešćih sijela raka.

2. AKTIVNOSTI

Trenutno se maternalni mortalitet održava na niskoj razini zahvaljujući postojećim mehanizmima antenatalne, partialne i postnatalne skrbi definirane standardom zaštite, tj. Programom mjera zdravstvene zaštite. Sredstva za provođenje definirana su podciljevima 4. Milenijskog cilja razvoja.

Očuvanje i unaprjeđenje reproduktivnog zdravlja ostvaruje se edukacijskim tečajevima o planiranju obitelji i očuvanju reproduktivnog zdravlja, što je definirano Programom mjera za zaštitu zdravlja žena i programom mjera zdravstvene zaštite školske djece i mladeži. Aktivnosti uključuju i formiranje savjetovališta (najmanje jedno u svakoj županiji) za mlade i žene, standardizirani jednoobrazni nacionalni program, kao i tečajeve o trudnoći koji se provode kroz posebne mjere navedene u podciljevima 4. Milenijskog cilja razvoja.

Smanjenje prekida trudnoće, osobito kod adolescentica, provodi se kroz prethodno navedenu mjeru. Smanjenje smrtnosti uslijed najčešćih uzroka smrti žena fertile dobi provodi se kroz preventivne programe prema postojećem Programu mjera te su dodatne mjere, usklađene s najnovijim medicinskim spoznajama predložene za novi Program mjera, kao i kroz preventivne programe u lokalnoj zajednici (preporuka lokalnim zajednicama da provode preventivne programe vezano uz određene maligne bolesti, primjerice nabava mamografa i provođenje mamografije u svrhu prevencije najučestalijeg malignoma u žena – raka dojke, preporuke za izradu program prevencije od ozljeda).

3. IZAZOVI I PREPORUKE

Neke lokalne zajednice su u okviru svojih programa zaštite zdravlja stanovništva započele određene akcije u svrhu sprječavanja raka dojke i sl. (kupnja mamografa, financijski osigurani pregledi žena i sl.). Ovi programi su neujednačeno razvijeni u državi i ovise o financijskim mogućnostima i interesima lokalnih zajednica. Kvaliteta rada savjetovališta za očuvanje i unaprjeđenje reproduktivnog zdravlja vrlo je raznolika i neujednačena.

Na razini zdravstvenog sustava putem osnovnog zdravstvenog osiguranja, ratmotrit će se osiguranje dovoljnog broja mamografa i njihova distribucija prema potrebama na lokalnoj razini u cilju sprječavanja raka dojke. Provođenje mjera sprječavanja raka vrata maternice osigurano je putem primarne zdravstvene zaštite. Preventivni programi i programi smanjenja broja smrti od ozljeda još nisu razvijeni na razini države, a vrlo rijetki programi postoje u području specifičnih uzroka smrti (npr. prometne nesreće). Potrebno ih je razvijati multidisciplinarno i imajući u vidu specifični uzrok smrti. (Sredstva potrebna za rad savjetovališta za očuvanje i unaprjeđenje reproduktivnog zdravlja na državnoj razini iznose oko 300.000,00 kn godišnje po jednom savjetovalištu).

MILENIJSKI CILJ RAZVOJA 6: BORBA PROTIV HIV-a/AIDS-a, TUBERKULOZE I DRUGIH BOLESTI

Podcilj 1: Održati sadašnju stopu infekcije HIV-a/AIDS-a u Republici Hrvatskoj	2002.	2004.
Pokazatelj 1a. Stopa incidencije HIV infekcije na milijun stanovnika ⁴⁰	9,7	10,8
Pokazatelj 1b. Postotak mladih u dobi od 15 do 25 godina koji prepoznaju puteve širenja HIV infekcije (target 90%)	podaci nedostupni (istraživanja nije bilo)	38% (2005.) ⁴¹
Pokazatelj 1c. Postotak populacije HIV ovisnika uključenih u neki od oblika zdravstvene zaštite (target 70%)	podaci nedostupni (podaci se na terenu nisu pratili, nije ih moguće definirati retrogradno)	71,13% ⁴²
Pokazatelj 1d. Uvođenje novih zakonskih propisa vezanih za prava HIV pozitivnih osoba	podaci nedostupni (radi se o novim zakonskim propisima)	Zakon o zaštiti prava pacijenata ⁴³
Podcilj 2: Smanjiti razinu prevalencije tuberkuloze	2002.	2004.
Pokazatelj 2a. Stopa incidencije tuberkuloze na 100.000 stanovnika	33	29,2
Pokazatelj 2b. Uvođenje nadzora pri provođenju terapije	ne	da
Pokazatelj 2c. Postotak bolesnika izliječenih od tuberkuloze	podaci nedostupni (podaci se nisu pratili)	60,2 (2003.)
Podcilj 3: Smanjiti stopu mortaliteta od kroničnih nezaraznih bolesti u dobi od 0 do 64 godine	2002.	2004.
Pokazatelj 3a. Stopa mortaliteta od kardiovaskularnih bolesti na 100.000 stanovnika	96,82	96,76 (2003.)
Pokazatelj 3b. Stopa mortaliteta od malignih tumora na 100.000 stanovnika	108,7	105,1 (2003.)

1. STANJE

1.1. HIV/AIDS

Prijava slučajeva zaraze HIV-om i AIDS-om u Hrvatskoj je obvezna. Prema podacima Registra za HIV/AIDS pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo u Zagrebu, između 1986. godine i listopada 2004. godine registrirano je 218 slučajeva AIDS-a, od kojih je 122 osoba preminulo. U istom

⁴⁰ Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo.

⁴¹ Preliminarni podaci studija «AIDS i mladi», 2005. godina, prof. A. Štulhofer, Filozofski fakultet u Zagrebu.

⁴² Uz procjenu da je u Republici Hrvatskoj 10.000 i.v. korisnika droga.

⁴³ Zakon je stupio na snagu 11. prosinca 2004. godine (N.N.169/2004.). U tijeku je izrada pregleda sadašnjeg stanja u vezi s pravnom regulativom za HIV pozitivne osobe, koji uključuje i smjernice za poboljšanje njihova položaja.

razdoblju registrirano je još 260 osoba zaraženih HIV-om, bez znakova AIDS-a. U Hrvatskoj dominira seksualni način prijenosa HIV-a i to prvenstveno među muškarcima koji imaju spolne odnose s drugim muškarcima (MSM) (38,3%). Iako je incidencija HIV-a u Hrvatskoj niska, zabrinjava neprekidno podjednak udio ove grupe u ukupnom broju oboljelih, za razliku od značajnog pada oboljelih među MSM-populacijom u zemljama Zapadne Europe i drugim zemljama koje bilježe redukciju pobola. Iako velik utjecaj na epidemiologiju HIV-a u ovoj populaciji ima imigracija, a vjerojatno dijelom i prostitucija, ovaj segment populacije nije dovoljno poznat te valja nastaviti istraživanja faktora koji povećavaju rizik u ovoj populaciji kako bi se usmjerile preventivne aktivnosti. Heteroseksualni put prijenosa sudjeluje sa 41% u ukupnom broju HIV pozitivnih osoba. Tu dominiraju muškarci koji su infekciju najčešće dobili u inozemstvu te njihove seksualne partnerice u domovini. Iako epidemiološka istraživanja pokazuju jasnu substratifikaciju prema riziku u grupi heteroseksualnih muškaraca koji žive ili dulje borave u inozemstvu, dodatna istraživanja su nužna kako bi se precizno usmjerile preventivne aktivnosti.

U populaciji intravenoznih korisnika droga u Hrvatskoj rizik od HIV-a nije visok (oko 1%), ali se jasno naziru populacije unutar grupe korisnika droga koje imaju posebno rizičan oblik ponašanja. Nužna su daljnja istraživanja i usmjerena prevencija u ovim grupama. Povećanje broja korisnika droga, a u vezi s tim i uključivanje drugih grupa različitih običaja, navika i drugog socijalnog statusa, predstavljaju najveći rizik od povećanja broja HIV pozitivnih osoba u Hrvatskoj.

1.2. Tuberkuloza

Učestalost tuberkuloze je u trendu postupnog smanjenja nakon ratnog i poratnog zastoja. 2004. godine stanje je slično prethodnoj godini, pri čemu je stopa incidencije u 2004. godini 29,2 na 100.000 stanovnika. Dobna raspodjela oboljelih od tuberkuloze u Hrvatskoj odgovara onoj razvijenih zemalja, s najvišim mortalitetom u najstarijoj dobi.

1.3. Kronične bolesti

Kronične nezarazne bolesti i dalje su prioritetni zdravstveni problemi u Republici Hrvatskoj. Vodeći su uzrok smrti i bolničkog liječenja. Na vrhu ljestvice uzroka smrti 2003. godine nalaze se bolesti srca i krvnih žila s udjelom od 53,0%. Slijedi skupina tumora s udjelom od 23,8%, pa ozljede i trovanja (5,4%), bolesti dišnog sustava (5,1%) i bolesti probavnog sustava (4,5%). U uzrocima bolničkog liječenja 2003. godine na prvom su mjestu tumori s udjelom od 13,6%, slijede bolesti srca i krvnih žila s gotovo podjednakim udjelom (13,5%), zatim bolesti probavnog sustava (9,4%), ozljede i trovanja (8,3%), bolesti dišnog sustava (8,5%) te bolesti mokraćnih i spolnih organa (7,1%).

Ukupan broj novodijagnosticiranih bolesnika koji boluju od invazivnog raka⁴⁴ bio je 19.616, od čega 10.710 muškaraca i 8.906 žena. Stopa incidencije je iznosila 442,1/100 000, 501,4 za muškarce i 387,0 za žene. Odnos muškaraca i žena je 55:45. U Hrvatskoj je 2002. godine umrlo 12.077 osoba od raka, od čega 7.079 muškaraca i 4.998 žena. Stopa mortaliteta bila je 272,2, odnosno 331,4 za muškarce i 217,2 za žene na 100.000 stanovnika. Odnos muškaraca i žena je 59:41, što i nadalje odražava visoki mortalitet od raka dušnika, bronha i pluća, vodećeg sijela raka u muškaraca.

Pet najčešćih sijela raka čine ukupno 55% novih slučajeva raka u muškaraca: dušnik, bronh i pluća (22%), prostata (11%), kolon (8%), rektum, rektosigma i anus (7%) te želudac (7%). Pet najčešćih sijela raka u žena, a to su dojka (23%), kolon (7%), dušnik, bronh i pluća (6%), rektum, rektosigma

⁴⁴ Šifre C00-C97 MKB, bez raka kože – šifra C44.

i anus (6%) te tijelo maternice (6%), čine 48% novih slučajeva raka. Kolon, rektum, rektosigma i anus zajedno u incidenciji sudjeluju s 15% u muškaraca i 13% u žena.

2. AKTIVNOSTI

2.1. HIV/AIDS

Hrvatski nacionalni program za prevenciju HIV-a/AIDS-a postoji od 1993. godine, a temelji se na Programu suzbijanja i sprečavanja AIDS-a u Hrvatskoj koji je izrađen i primjenjen 1986. godine. S obzirom na nove spoznaje o strategiji prevencije HIV-a/AIDS-a i na temelju Deklaracije o obvezama prema HIV-u/AIDS-u («Declaration of Commitment on HIV/AIDS»), koju je usvojila Opća skupština Ujedinjenih naroda u lipnju 2001. godine, obnavljamo Hrvatski nacionalni program prevencije HIV-a/AIDS-a. Nacionalni program prevencije HIV-a/AIDS-a uključuje mjere primarne, sekundarne i tercijarne prevencije.

2.2. Tuberkuloza

Naputkom za suzbijanje i sprječavanje tuberkuloze (1998.) utvrđuju se mjere za suzbijanje i sprječavanje tuberkuloze koje se sastoje od prevencije, otkrivanja, dijagnostike i liječenja tuberkuloznih bolesnika, evidencije ugroženih, oboljelih i liječenih, vrednovanja provedenih mjera i kontrole njihova provođenja. Ciljevi provođenja mjera za suzbijanje i sprječavanje tuberkuloze su:

- otkrivanje najmanje 70% bacilarnih tuberkuloznih bolesnika;
- izlječenje najmanje 85% bacilarnih tuberkuloznih bolesnika;
- ubrzanje pada stope incidencije tuberkuloznih bolesnika, imajući na umu činjenicu da je 10 oboljelih na 100.000 stanovnika prihvatljiv broj;
- uvođenje programa nadzirane, kombinirane i standardizirane terapije koju preporučuje Svjetska zdravstvena organizacija (DOTS program).

Visoka cijepljenost djece koja se održava u čitavom ovom razdoblju razlog je da su diseminirani oblici tuberkuloze u djece posve rijetki. Nastavljanjem preventivnih programa, posebno ranog otkrivanja izvora zaraze te liječenja oboljelih, očekuje se daljnji pad učestalosti.

2.3. Kronične bolesti

Hrvatski zavod za javno zdravstvo izradio je u suradnji sa stručnim društvima prijedlog novog Plana i programa mjera zdravstvene zaštite, koji treba krenuti u daljnji postupak. Sadrži mjere i postupke primarne, sekundarne i tercijarne prevencije te promicanja zdravlja, čiji je cilj, osim unaprjeđenja zdravlja, smanjiti prevalenciju čimbenika rizika. U tijeku je izrada nacionalnih programa prevencije od malignog tumora dojke i vrata maternice, a na području zaštite duševnog zdravlja radi se na jačoj usmjerenosti prema zaštiti duševnog zdravlja u zajednici.

3. IZAZOVI I PREPORUKE

3.1. HIV/AIDS

Šesti hrvatski Milenijski cilj je zadržati nisku razinu pobola od HIV infekcije i AIDS-a. Sprječavanje širenja HIV-a u populacijama rizičnoga ponašanja uključuje:

- prekidanje prenošenja HIV-a među korisnicima droga primarnom prevencijom i programima smanjenja štete («harm reduction»);
- smanjenje rizika od prijenosa među muškarcima koji imaju spolne odnose s drugim muškarcima (MSM);

- smanjenje rizika od prijenosa infekcije među heteroseksualnim muškarcima i ženama koji dugo borave izvan zemlje ili daleko od svoje obitelji i svojeg seksualnog partnera;
- smanjenje rizika od prijenosa infekcije među onima koji se bave prostitucijom i otklanjanje uvjeta za nastanak i povećanje prostitucije u zemlji;
- smanjenje rizika od prijenosa HIV-a s majke na dijete na najmanju moguću mjeru;
- onemogućenje prijenosa HIV-a krvlju i krvnim derivatima te imunobiološkim preparatima, kao i nastavak mjera protiv nozokomijalnih (bolničkih) infekcija.

Sprječavanje širenja HIV-a među spolno aktivnim stanovnicima uključuje:

- smanjenje rizična ponašanja među spolno aktivnim stanovnicima Hrvatske putem posebnih edukacijskih programa usmjerenih na pojedine podgrupe;
- osiguranje daljnjeg izostanka prijenosa HIV infekcije među adolescentima;
- educiranje čitave populacije, što će pridonijeti većem usvajanju vrijednosti i načina života kojim se smanjuje rizik od infekcije HIV-om i omogućuje punopravni suživot zdravih, inficiranih i oboljelih.

Specifični ciljevi Nacionalnog programa za sprječavanje AIDS-a su:

- jačanje nacionalnih snaga za praćenje kretanja infekcije, analizu epidemiološke situacije i praćenje grupa pod povećanim rizikom, zatim razvoj i primjenu učinkovitih programa sprječavanja HIV-a te provođenje i evaluaciju tih programa;
- povećanje broja dobrovoljnih savjetovanja i testiranja kako bi se omogućilo pravodobno savjetovanje i sprječavanje napredovanja bolesti;
- pružanje optimalne skrbi zaraženima HIV-om, razvoj preventivne djelatnosti za osobe zaražene HIV-om te borba protiv stigmatiziranja i diskriminacije;
- primjena standardnih mjera zaštite u cilju maksimalnog smanjenja rizika prijenosa HIV-a i drugih uzročnika koji se prenose krvlju.

3.2. Tuberkuloza

Cilj je i dalje sustavnim ustrajnim složenim mjerama navedenim u nacionalnom programu snižavati pobol od tuberkuloze u Hrvatskoj, a oboljelima od tuberkuloze pružiti potrebno liječenje i skrb. Neke od najvažnijih skupina mjera i postupaka detaljno opisanih u Naputku za sprječavanje i suzbijanje tuberkuloze (u okviru nacionalnog programa) su:

- praćenje i analiza pobola od tuberkuloze;
- obvezno cijepljenje;
- rano otkrivanje izvora i puteva širenja;
- protuepidemijske intervencije uključujući i kemoprofilaksu;
- dijagnostika i liječenje oboljelih;
- evaluacija ishoda liječenja;
- pojačana skrb za posebno ugrožene skupine stanovništva;
- zdravstveni odgoj i prosvjećivanje

Primjenom gore navedenih mjera očekujemo nastavak povoljnog trenda sve slabije učestalosti tuberkuloze u Republici Hrvatskoj.

3.3. Kronične bolesti

Od kroničnih bolesti najveću pozornost u Hrvatskoj zahtijevaju kardiovaskularne i maligne bolesti. Uz provođenje Nacionalnog programa prevencije kardiovaskularnih bolesti (2001.), predstojeći izazov za Hrvatsku jest izrada akcijskog plana. Ciljevi Nacionalnog programa su:

- smanjenje smrtnosti od koronarnih bolesti i infarkta miokarda u dobi do 64 godine;
- ranije otkrivanje i liječenje hipertenzije;
- ranije otkrivanje i liječenje hiperlipidemije;
- smanjenje broja pušača, osobito među mladima;
- smanjenje broja pretilih osoba u populaciji;
- unaprjeđenje prehrane sukladno hrvatskoj prehrambenoj politici;
- povećanje broja stanovnika koji se redovito bave tjelesnom aktivnošću.

U svrhu prevencije malignih bolesti, Hrvatska planira nastaviti s provođenjem Nacionalnog programa (2001.), čiji su ciljevi:

- edukacija stanovništva o štetnim životnim navikama i prepoznavanju ranih znakova malignih bolesti prema Europskom kodeksu protiv raka;
- smanjenje mortaliteta od raka dojke provođenjem organiziranog programa ranog otkrivanja;
- smanjenje mortaliteta od raka debelog crijeva provođenjem organiziranog programa ranog otkrivanja;
- smanjenje incidencije raka vrata maternice provođenjem organiziranog programa ranog otkrivanja;
- smanjenje mortaliteta od raka prostate kod muškaraca s povećanim rizikom putem provođenja organiziranog programa ranog otkrivanja

MILENIJSKI CILJ RAZVOJA 7: OSIGURATI ODRŽIVOST OKOLIŠA

Podcilj 1: Načela održivog razvoja integrirati u nacionalnu politiku i programe te zaustaviti gubitak «okolišnih resursa»	2002.	2004.
Pokazatelj 1a. Površina šuma i šumskog zemljišta	2.485,611 ha ⁴⁵ (2003.)	2.485,611 ha ⁴⁶
Pokazatelj 1b. Udio šuma i šumskog zemljišta u ukupnoj površini kopnenog dijela državnog teritorija	43,5%	43,5%
Pokazatelj 1c. Površine zaštićenih dijelova prirode	5978,01 km ²	5978,01 km ²
Pokazatelj 1d. Udio zaštićenih dijelova prirode u ukupnoj površini državnog teritorija	6,81%	6,81%
Pokazatelj 1e. Podaci o kategoriji površinskih voda (rijeka i jezera)	76% postaja na kategoriziranim dijelovima vodotoka	76% postaja na kategoriziranim dijelovima vodotoka
Pokazatelj 1f. Podaci o kakvoći površinskih voda (rijeka i jezera)	II i III vrste ⁴⁷ III i IV vrste ⁴⁸	II i III vrste III i IV vrste
Pokazatelj 1g. Podaci o kakvoći priobalnog mora	95%	95% ⁴⁹
Pokazatelj 1h. Kvaliteta morskih plaža	100% ⁵⁰	100%
Podcilj 2: Smanjiti broj stanovnika koji nemaju odgovarajuću vodoopskrbu i odvodnju	2002.	2004.
Pokazatelj 2a. Udio stanovnika koji su priključeni na sustav javne vodoopskrbe	76%	76%
Pokazatelj 2b. Udio stanovnika koji su priključeni na sustav javne odvodnje s odgovarajućim pročišćavanjem otpadnih voda	15%	15%
Podcilj 3: Unaprijediti gospodarenje otpadom i smanjiti količinu otpada u Republici Hrvatskoj	2002.	2004.
Pokazatelj 3a. Udio odloženog otpada u odnosu na ukupno zbrinjavanje otpada u Republici Hrvatskoj	89% ⁵¹	87% ⁵²

⁴⁵ Podaci iz "Nacionalne šumarske politike i strategije" koju je donijela Vlada RH 2003. godine.

⁴⁶ Krajem 2003. godine, sukladno aktivnostima iz "Nacionalne šumarske politike i strategije", započeo je projekt "Inventura šuma u RH", kojim će se po međunarodno priznatim parametrima utvrditi stvarna površina šuma i šumskog zemljišta u RH.

⁴⁷ Ocjena kakvoće voda ocjenjuje se prema graničnim vrijednostima pokazatelja za režim kisika, hranjive tvari i biologiju te se prema navedenim kriterijima vode svrstavaju u vrste I, II, III, IV i V.

⁴⁸ Ocjena kakvoće vode prema mikrobiološkim pokazateljima.

⁴⁹ Kakvoća priobalnog mora određuje se na 55 točaka duž hrvatskog Jadrana. Parametri koji se ispituju: kisik, temperatura, salinitet, prozornost, hranjive soli, klorofil. Ocjena kakvoće određuje se na temelju indikatora Trofičkog indeksa (TRIX) za stanje eutrofikacije. Trofički indeks prihvaćen je međunarodno u Mediteranu, a more se klasificira ocjenama u rasponu od 0 do 8 (0-4 vrlo dobro; 4-5 dobro; 5-6 umjereno dobro; 6-8 slabo). Priobalno more u Hrvatskoj (preko 95 %) ocijenjeno je prema TRIX-u kao vrlo dobro.

⁵⁰ Kvaliteta od 100% znači da vrijednost ispunjava obvezujuće kriterije. Sve ispitane plaže, odnosno svi uzeti uzorci, ispunjavali su granične vrijednosti obvezujućih kriterija za mikrobiološke parametre koje propisuje Direktiva EU 76/160/EEC o vodi za kupanje: Ukupni koliformi ispod 10.000/100ml; Fekalni streptokoki ispod 2000/100ml. Hrvatska ima svoj nacionalni propis za kakvoću mora (podzakonski akt – Uredba o standardima kakvoće mora na morskim plažama NN 33/96) u kojem su kriteriji za mikrobiološke parametre usklađeni s preporučenim kriterijima Direktive EU, što znači: Ukupni koliformi ispod 500/100 ml; Fekalni koliformi ispod 100/100 ml; Fekalni streptokoki ispod 100/100 ml.

⁵¹ Podaci iz statističkog istraživanja; Izvještaj o spaljivanju kompostiranju i odlaganju otpada za 2002. DZS-a.

⁵² Podaci DZS-a iz statističkog istraživanja; Godišnji izvještaj o otpadu (2004).

Pokazatelj 3b. Udio stanovnika obuhvaćenih komunalnim odvozom otpada	80%	80%
---	-----	-----

1. STANJE

1.1. Integracija načela održivog razvoja u nacionalnu politiku i programe

1.1.1. Šume i šumsko zemljište

Šume u Republici Hrvatskoj ispunjavaju gospodarsku, ekološku i društvenu funkciju te imaju znatan utjecaj na kakvoću života. Bogatstvo Republike Hrvatske čini velika raznolikost staništa (Jadransko more, preplaninska područja i Panonska nizina) te više od 60 različitih šumskih zajednica. Naše su šume međunarodno priznate zbog činjenice da je 95% šumskog područja prirodnog sastava, a također i zbog velike raznolikosti biljnih i životinjskih vrsta.

Certifikat koji je Republika Hrvatska dobila od FSC-a («Forest Stewardship Council», tj. Vijeće za nadzor šuma – međunarodna nevladina udruga sa sjedištem u Oaxaci, u Meksiku), koji pojedinim organizacijama daje dozvolu za izdavanje certifikata, dokazuje da se šumom gospodari prema strogim ekološkim, socijalnim i ekonomskim standardima. Certifikat za dva milijuna hektara šuma kojima gospodare Hrvatske šume dokaz je orijentacije Hrvatske prema održivom gospodarenju šumskim resursima.

1.1.2. Zaštićene prirodne vrijednosti

Na osnovu Zakona o zaštiti prirode (svih prethodnih i trenutno važećeg zakona) do danas je zaštitom obuhvaćeno oko 6,8% ukupnog državnog teritorija (kopno + more), odnosno oko 10% kopnenog dijela teritorija (bez mora). Zakon o zaštiti prirode⁵³ određuje devet kategorija prostorne zaštite – nacionalni park, park prirode, regionalni park, strogi rezervat, posebni rezervat, spomenik prirode, zaštićeni krajobraz, park-šumu i spomenik parkovne arhitekture. Najveći se dio zaštićenih površina odnosi na parkove prirode (oko tri četvrtine) i nacionalne parkove (oko jedne šestine), čija je zaštita u nadležnosti države. Struktura nacionalnih parkova i parkova prirode dobro ilustrira raznolikost. Tri su nacionalna parka na otocima – Kornati, Brijuni i Mljet, uključujući i pripadajuće more, dva ilustriraju krašku hidrografiju i morfologiju – Plitvička jezera i Krka, dok su tri planinski prostori – Risnjak, Sjeverni Velebit i Paklenica. Među parkovima prirode šest ih je planinskih – Medvednica, Biokovo, Velebit, Učka, Papuk i Žumberak, jedan je otočni – Telašćica, dva predstavljaju biološku raznolikost nizinsko-plavnih područja – Kopački rit i Lonjsko polje, a jedan štiti najveće prirodno jezero u Hrvatskoj – Vransko jezero kod Pakoštana. Plitvička jezera uvrštena su na Unescovu Listu svjetske prirodne baštine. Velebit je na Unescovu popisu rezervata biosfere, a četiri su područja na popisu Ramsarske konvencije – Kopački rit, Lonjsko polje, delta Neretve i Crna Mlaka.

Upravljanje nacionalnim parkovima i parkovima prirode temelji se na stručnim i znanstvenim spoznajama. Oni su pod ingerencijom Ministarstva kulture, točnije, Uprave za zaštitu prirode, a njima upravljaju javne ustanove. Namjena prostora utvrđena je prostornim planovima. Za neka zaštićena područja prostorni planovi još uvijek nisu izrađeni (za 2 nacionalna parka i 8 parkova prirode). Prema Zakonu o zaštiti prirode za svako je područje potrebno izraditi plan upravljanja (menadžment plan).

U razdoblju od 1991. do 2001. godine površina zaštićenih područja povećala se za 1.192 km². Hrvatska provodi i druge aktivnosti u cilju održavanja biološke raznolikosti, od kojih je značajno

⁵³ Narodne novine 70/2005

spomenuti i izradu Nacionalne ekološke mreže. Prijedlog Nacionalne ekološke mreže (Državni zavod za zaštitu prirode, svibanj 2005. godine) obuhvaća oko 44% teritorija i 70% mora Republike Hrvatske, a sastoji se od područja važnih za vrste i staništa ugroženih na europskoj i nacionalnoj razini te zaštitnih zona oko njih i koridora koji ih međusobno povezuju.

Ključni pokazatelji stanja biološke raznolikosti grupirani su u grupe ekoloških sustava (stanišnih tipova), svojste (vrste i podvrste) i genetske raznolikosti, a pokazuju stanje, pritisak ili odgovor društva. Hrvatska je izabrala desetak takvih pokazatelja za koje je realno očekivati redovito prikupljanje podataka i uspostavu sustava praćenja stanja prirode. Ovdje je značajno naglasiti da u Hrvatskoj još uvijek ne postoji nacionalni program inventarizacije biološke raznolikosti.

1.1.3. Površinske vode – rijeke i jezera

Ispitivanje kakvoće voda u Republici Hrvatskoj provodi se u svrhu osiguranja stalne informacije o stanju kakvoće površinskih i podzemnih voda kako bi se planirale i poduzele odgovarajuće mjere zaštite voda. Cilj praćenja kakvoće voda je ocjena opće ekološke funkcije voda te utvrđivanje uvjeta korištenja za određene namjene.

Prema ispitivanim osnovnim skupinama pokazatelja u razdoblju od 2001. do 2003. godine, kopnene vode u Republici Hrvatskoj su većinom II. i III. vrste kakvoće, s izuzetkom mikrobioloških pokazatelja prema kojima su III. i IV. vrste kakvoće. Zabilježena odstupanja od planirane vrste odnosno kategorije voda najizraženija su u malim vodotocima koji imaju slabiju sposobnost biološke autopurifikacije. Od ukupnog broja postaja, 76% je na kategoriziranim vodotocima ili dijelovima vodotoka.

1.1.4. Priobalno more

Osnovu za procjenu kakvoće priobalnog mora čini pet standardnih parametara: prozirnost mora, zasićenje kisikom, otopljeni anorganski dušik (i fosfor) te klorofil α na 20 izabranih postaja. Priobalno more je klasificirano na osnovu trofičkog indeksa⁵⁴. Trofički indeks se tijekom 2003. godine uglavnom kretao između 2 i 4, što odgovara ekološkom stanju vrlo dobar, tj. oligotrofne stupnju eutrofikacije (more nepromijenjenog stanja u odnosu na eutrofikaciju). Iznimno je na trima mjernim postajama (Bakarski zaljev – OC15, Vranjički bazen – OC7 i Šibenski kanal – OC9) trofički indeks prema srednjim godišnjim vrijednostima mjerenih parametara klasificiran kao mezotrofan, a tijekom ljetnih mjeseci prelazio je u eutrofni stupanj eutrofikacije.

1.1.5. Morske plaže

Uredbom o standardima kakvoće mora na morskim plažama⁵⁵ definirani su kriteriji za uzorkovanje, metode ispitivanja i ocjenjivanje kakvoće mora na plažama. Uredba određuje standarde i kontrolu kakvoće mora na morskim plažama. Županijske su skupštine na temelju Uredbe obvezne osigurati provedbu kontrole kakvoće mora, izradu karata te moraju u svojim proračunima predvidjeti odgovarajuća financijska sredstva koja se uglavnom namiruju iz prihoda koncesijskih naknada. Za primjenu Uredbe izrađena je jedinstvena programska aplikacija u koju županijski zavodi za javno zdravstvo unose svoje podatke nakon svakog ispitivanja, a izrađeni su i odgovarajući kartografski prikazi s ubilježbom svih morskih plaža.

⁵⁴ Srednja godišnja vrijednost u površinskom sloju od 0 do 10 m, klasifikacija prema Yamada et al., 1980. godina i Chiaudani et al., 1982. godina, Unep, 1994. godina

⁵⁵ Narodne novine, br. 33/96.

Ispitivanja sanitarne kakvoće mora na plažama obavljaju se prvenstveno radi zaštite zdravlja kupaca i zdravstvenog prosvjećivanja javnosti. Rezultati ispitivanja koriste se u svrhu turističke promidžbe mora i morskog okoliša, što je osobito važno za razvoj turizma na lokalnoj i državnoj razini, objavljuju se na web stranicama županijskih zavoda i Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, kao i putem sredstava javnog informiranja te se prosljeđuju u München središnjici njemačke automobilske organizacije ADAC radi informiranja europskih turista.

1.2. Vodoopskrba i odvodnja

Opskrba vodom naselja i industrije u Republici Hrvatskoj riješena je regionalnim i lokalnim sustavima. Prosječna opskrbljenost stanovništva Republike Hrvatske vodom iz javnih vodoopskrbnih sustava iznosi oko 76% (2002. god.), od čega je na jadranskom slivu opskrbljeno 86%, a na crnomorskom slivu 71% stanovništva. Opskrbljenost stanovništva vodom iz sustava javne vodoopskrbe razlikuje se u pojedinim dijelovima Hrvatske. Svi urbani centri imaju cjeloviti javni vodoopskrbni sustav, a stanovnici koji nemaju priključak uglavnom su u izoliranim, manjim seoskim naseljima te rubnim naseljima uz veće urbane centre. Problemi su značajnije izraženi u turističkim područjima zbog izrazito velikih potreba u ljetnom razdoblju i ograničenih ljetnih kapaciteta lokalnih vodnih resursa. Preostali dio stanovništva (24%) koji nije priključen na javnu vodoopskrbu opskrbljuje se većim dijelom putem tzv. lokalnih vodovoda ili individualno putem vlastitih bunara, cisterni i sl.

Za potrebe javne vodoopskrbe u RH koriste se pretežito zahvati podzemnih voda, koje čine 90% ukupne količine vode, dok preostalih 10% čine zahvati površinskih voda. Iz javnih vodoopskrbnih sustava prosječno se gubi oko 46% zahvaćene vode (2002. godine), a gubici su posljedica starosti sustava, lošeg tekućeg i investicijskog održavanja, ugradnje nekvalitetnih materijala, neevidentirane potrošnje vode i sl.

1.3. Gospodarenje otpadom⁵⁶

Već desetljećima u Hrvatskoj je značajan problem neodrživo gospodarenje komunalnim otpadom koji uglavnom završava na neuređenim odlagalištima i ima štetan utjecaj na zdravlje, prostor i okoliš. Bilance količina i sastav komunalnog otpada nisu dovoljno precizni pa problem prognoze kretanja količina može izazvati teškoće u planiranju potrebnih kapaciteta. Prisutno je nedovoljno poštivanje zakonskih propisa, a komunalna naknada nije dovoljna za pokrivanje troškova. Također nema učinkovitih instrumenata za postupanje s otpadom u poslovnom i javnom sektoru, građani i pravne osobe nisu dovoljno upućeni u potrebe razvrstavanja i adekvatnog odlaganja otpada, jedinice lokalne i područne samouprave nisu dovoljno stimulirane za udruživanje radi zajedničkog rješavanja problema na regionalnoj razini itd.

Hrvatski sabor je na sjednici 14. listopada 2005. godine donio Strategiju gospodarenja otpadom Republike Hrvatske⁵⁷. Na temelju ove Strategije, Vlada Republike Hrvatske izradit će Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske kao provedbeni dokument za razdoblje od četiri godine. Donošenje Strategije i Plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske od posebne je važnosti za Hrvatsku, jer se njime pokreću promjene koje će, postupno, rješavati postojeće probleme, unapređivati sustav i usmjeravati Republiku Hrvatsku prema održivom gospodarenju otpadom.

Strategija i Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske, kao njezin provedbeni dokument, dijelovi su kontinuiranog planiranja gospodarenja otpadom koje se odražava na svim razinama, od nacionalne do lokalne, a kao segment javlja se i u drugim sektorima (npr. vodno gospodarstvo, rudarstvo, veterinarstvo, zdravstvo, prostorno planiranje, građenje i dr.).

⁵⁶ Izvor podataka: Strategija gospodarenja otpadom RH (Narodne novine, br. 130/05).

⁵⁷ Narodne novine br. 130/05.

Polazeći od ocjene stanja te vizije o primjerenom sustavu gospodarenja otpadom, ova Strategija definira ciljeve te predlaže mjere za njihovo postupno ostvarivanje do 2025. Koncipirana kao dugoročni dokument, Strategija uključuje stalno praćenje ostvarivanja postavljenih ciljeva te, prema potrebi, podliježe reviziji i promjenama.

Strategijom se uređuje gospodarenje različitim vrstama otpada na teritoriju Republike Hrvatske, od njegova nastanka do konačnog odlaganja s osnovnim ciljem ostvarivanja i održavanja cjelovitog sustava gospodarenja otpadom. Sustav gospodarenja otpadom biti će ustrojen prema suvremenim europskim standardima i zahtjevima, a sa svrhom da se maksimalno izbjegne, odnosno smanji nastajanje otpada na najmanju moguću mjeru, smanji nepovoljni utjecaj otpada na ljudsko zdravlje, okoliš i klimu, te da se cjelokupno gospodarenje otpadom uskladi s načelima održivog razvoja.

2. AKTIVNOSTI

2.1. Integracija načela održivog razvoja u nacionalnu politiku i programe

2.1.1. Šume i šumsko zemljište

U cilju implementacije trajnog gospodarenja šumskim biocenozama, uz uvažavanje preuzete međunarodne obveze, ukazala se potreba razvitka novih metoda inventura. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva tijekom 2004. godine raspisalo je javni natječaj za izradu idejnog i operativnog koncepta nacionalne inventure šumskih resursa Republike Hrvatske, čiji je cilj definiranje metodologije prikupljanja podataka o površini i prostornoj raspodjeli specifičnih vrsta šuma te podataka o kvaliteti i kvantiteti, zatim mogućnost uvida u vrijedne informacije za industriju i ostalo.

2.1.2. Zaštićene prirodne vrijednosti

U svibnju 2005. godine Hrvatski je sabor usvojio novi Zakon o zaštiti prirode⁵⁸ koji uređuje sustav zaštite i cjelovita očuvanja prirode i njezinih dijelova. Zakon je djelomično usklađen s odredbama međunarodnih konvencija u području zaštite prirode na kojima je Republika Hrvatska sudjelovala te relevantnih propisa Europske unije. Potpuno usklađivanje ostvarit će se donošenjem odgovarajućih provedbenih propisa. Novi zakon se u koncepciji ne razlikuje bitno od Zakona o zaštiti prirode iz 2003. godine⁵⁹. Razlika je u tome što je novi Zakon koncipiran na način da je za njegovu provedbu potrebno donijeti znatno manje provedbenih propisa, nego što je to predviđao Zakon iz 2003. godine, pa je time lakše provediv od prethodnog zakona. Također, dio koji uređuje postupanje s genetski modificiranim organizmima (GMO) izdvojen je iz Zakona o zaštiti prirode i donesen u obliku samostalnog Zakona o GMO⁶⁰. Korištenje prirodnih dobara provodi se na temelju planova gospodarenja, kao i dokumenata prostornog uređenja, pri čemu se vodi računa o očuvanju biološke i krajobrazne raznolikosti.

Državni zavod za zaštitu prirode započeo je s uspostavom Informacijskog sustava zaštite prirode koji uključuje i obradu podataka prikupljenih kroz programe monitoringa biološke raznolikosti. Za potrebe izrade Izvješća o stanju okoliša koje izrađuje Agencija za okoliš i Izvješća o stanju prirode koje izrađuje Državni zavod za zaštitu prirode tijekom 2005. godine, obrađeni su indikatori biološke raznolikosti i prikupljeni novi podaci. Također su objedinjeni podaci vezani uz inventarizaciju i monitoring u područjima nacionalnih parkova i parkova prirode. Državni zavod za zaštitu prirode izradio je nekoliko stručnih podloga za zaštitu novih područja, od kojih je proglašavanje lastovskog arhipelaga parkom prirode prioritetno za 2005. godinu.

⁵⁸ Narodne novine, 70/2005.

⁵⁹ Narodne novine, 162/2003.

⁶⁰ Narodne novine, 70/2005.

2.1.3. Površinske vode (rijeke i jezera)

Monitoring kakvoće voda provodi se na temelju godišnjih programa monitoringa koji su na dunavskom slivnom području usklađeni s Konvencijom o zaštiti rijeke Dunava, a na jadranskom slivnom području s Konvencijom o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja, odnosno Protokolom o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja s kopna. Kriteriji za ispitivanje kakvoće voda utvrđeni su Državnim planom za zaštitu voda⁶¹, Uredbom o klasifikaciji voda⁶² i Uredbom o opasnim tvarima u vodama⁶³. Ocjenjivanje kakvoće temelji se na Uredbi o klasifikaciji voda prema kojoj se vode s obzirom na granične vrijednosti pokazatelja svrstavaju u pet vrsta.

2.1.4. Priobalno more i morske plaže

Kakvoća priobalnog mora ispituje se u okviru nekoliko istraživačkih projekata i programa koje provodi više državnih institucija prema važećim zakonima. U nadležnosti vodnog gospodarstva je i praćenje onečišćenja priobalnog mora s kopna koje dolazi rijekama te točkastim i raspršenim izvorima onečišćenja s kopna.

Zaštita jadranske obale u Hrvatskoj duge 1.780 km i 1.185 otoka razvojni je prioritet iz ekoloških i ekonomskih razloga. U cilju očuvanja i zaštite kakvoće voda i mora i kontrole onečišćenja komunalnim otpadnim vodama, prvenstveno poboljšanja kakvoće mora u priobalnom području, ekološki prihvatljivog gospodarskog razvitka (turizam, investicijska ulaganja) i poboljšanja komunalnih usluga u prikupljanju, odvodnji, pročišćavanju i ispuštanju komunalnih otpadnih voda u obalnom području, koncipiran je Projekt zaštite od onečišćenja voda u priobalnom području. Projekt se financira zajmom Međunarodne banke za obnovu i razvoj od 40 milijuna EUR, dugoročnog je karaktera i provodit će se tijekom 10 godina. U 2003. godini započela je realizacija I faze Projekta kroz izvedbu 2 od 47 potprojekata (Opatija i Zadar).

Ispitivanja kakvoće mora otkrivaju izvore onečišćenja na temelju kojih se određuju prioriteti za saniranje istih te se ukazuje na potrebu izgradnje kanalizacijskih sustava i utvrđuje funkcioniranje postojećih. Program praćenja sanitarne kakvoće mora provodi se od 1. svibnja do kraja sezone kupanja, tj. krajem rujna. Uzorci mora uzimaju se na plažama svakih 15 dana, 10 puta u sezoni kupanja. More na morskoj plaži odgovara propisanom standardu ako vrijednosti bakterioloških pokazatelja ne prelaze granične vrijednosti propisane Uredbom. More na morskoj plaži ne odgovara propisanom standardu ako više od 20% analiziranih uzoraka prelazi granične vrijednosti i ako numerička vrijednost prelazi utvrđene vrijednosti za više od 100%.

2.2. Vodoopskrba i odvodnja

Osnovni cilj javne vodoopskrbe jest osiguranje pitke vode za sve stanovnike u odnosu na higijensko-sanitarni standard primjeren društvenim i gospodarskim uvjetima. U okviru niza planiranih mjera i aktivnosti tijekom sljedećih 15 godina predviđa se:

- daljnji razvoj javnih sustava vodoopskrbe, a time i povećanja stupnja opskrbljenosti stanovništva na 85-90%;
- osiguranje potrebne kvalitete vode svim korisnicima (po potrebi i preradom vode);
- smanjivanje gubitke vode na razinu od 15-20%;
- postupno priključivanje lokalnih vodovoda i ostalih individualnih načina opskrbe vodom (bunari, cisterne i slično) u sustav javne vodoopskrbe, čime bi se uspostavila odgovarajuća kontrola kakvoće vode;

⁶¹ Narodne novine 8/99.

⁶² Narodne novine 77/98.

⁶³ Narodne novine 78/98.

- provođenje mjera racionalizacije potrošnje vode, posebno na turističkim područjima i otocima;
- unaprjeđenje upravljanja javnim vodoopskrbnim sustavima uvođenjem distribucijskih područja kao tehnološki i ekonomski održivih cjelina;
- povezivanje u regionalne sustave;
- postupno uvođenje ekonomske cijene vode.

2.3. *Gospodarenje otpadom*

Cjelovit sustav gospodarenja otpadom utemeljen je na hijerarhijskom konceptu IVO (Izbjegavanje-vrjednovanje-odlaganje) i uključuje sljedeće važnije postupke: izbjegavanje otpada i smanjivanje štetnosti, zatim skupljanje i prijevoz otpada, vrjednovanje otpada, te konačno odlaganje ostatka otpada. Za dostizanje postavljenih ciljeva utvrđuju se dvije grupe mjera – opće i posebne, a njihovo provođenje predstavlja nastavak već započetih aktivnosti. Opće mjere uključuju:

- uključivanje gospodarenja otpadom u prioritete Vlade RH;
- istraživanje i utvrđivanje stvarnog stanja gospodarenja otpadom;
- unaprjeđenje informacijskog sustava i izvještavanja o otpadu;
- prilagodba propisa o otpadu EU propisima;
- razvijanje obrazovanja i promjene svijesti o otpadu;
- institucionalno jačanje;
- doprinos zaposlenosti u Hrvatskoj.

U Republici Hrvatskoj su od posebnih mjera poduzete sljedeće aktivnosti:

- sanacija 171 odlagališta otpada u suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost,
- izrada ISPA Strategije za okoliš – pretpristupne pomoći,
- izrada baze podataka o otpadu kao dijelu informacijskog sustava okoliša, za što je zadužena Agencija za zaštitu okoliša.

3. *IZAZOVI I PREPORUKE*

3.1. *Integracija načela održivog razvoja u nacionalnu politiku i programe*

3.1.1. *Šume i šumsko zemljište*

Jedan od najvažnijih problema koji se, kao jedna od specifičnosti naše zemlje, javljaju u gospodarenju šumama u Republici Hrvatskoj jest zasigurno miniranost šuma i šumskog zemljišta. Prema službenim podacima Hrvatskih šuma u ovom trenutku 162.160 ha šuma i šumskog zemljišta nije obuhvaćeno gospodarenjem šumama zbog zagađenosti minama. Ova brojka je zasigurno veća zbog činjenice da u ovu površinu nisu uključene minirane površine u privatnom vlasništvu kao i minirane površine kojima gospodare ili upravljaju druge institucije. Procjenjuje se da je oko 10% ukupne površine šuma i šumskog zemljišta u Republici Hrvatskoj minirano.

Vlada RH i Hrvatski centar za razminiranje (HCR) u svojim programima razminiranja ne svrstavaju šume i šumsko zemljište među prioritete, a razminiranje se sada financira gotovo isključivo iz sredstava Hrvatskih šuma d.o.o., poduzeća koje gospodari šumama i šumskim zemljištem u državnom vlasništvu.

Šumski požari ili, točnije, požari otvorenog prostora posebice u priobalju i na otocima svake godine unište na desetke tisuća hektara šuma u državnom i privatnom vlasništvu. To zasigurno nesagledivo utječe na očuvanje tla od erozije, a također i na biološku raznolikost i ostale općekorisne funkcije šume koje su na ovom području prioritetne.

Za potrebe izgradnje infrastrukturnih objekata, a zadnjih godina su to uglavnom autoceste, određene površine šuma i šumskog zemljišta izdvojene su iz gospodarenja i šumsko-gospodarskog područja. Ovaj trend bi bez provedbe potrebnih mjera mogao utjecati na ukupnu šumovitost naše zemlje. Treba naglasiti da svi kapitalni zahvati u prostoru direktno utječu na stanje šuma, dovode do pojačanih erozija, propadanja šuma, promjene mikroklimе i utječu na tokove voda.

3.1.2. Zaštićeni dijelovi prirode

Zakonom o zaštiti prirode⁶⁴ propisano je obvezno uključenje mjera i uvjeta zaštite prirode u planove gospodarenja prirodnim dobrima, kao i u dokumente prostornog uređenja i planova upravljanja/gospodarenja zaštićenim područjima. Upravo uključenje spomenutih mjera i uvjeta zaštite prirode u sektorske dokumente (poljoprivreda, šumarstvo, vodno gospodarstvo, ribarstvo, lovstvo, energetika itd.) te provođenje istih predstavljaju najveći izazov u predstojećem razdoblju. Radi cjelovite zaštite svih sastavnica biološke raznolikosti i osiguravanja uvjeta za održivo korištenje istih, uspostaviti će se nacionalni program inventarizacije biološke raznolikosti. Nastavit će se aktivnosti informiranja javnosti i obrazovanja o potrebi zaštite prirode. U svrhu kvalitetne provedbe Zakona planira se donošenje niza provedbenih propisa (uredbi i pravilnika) te će institucionalno i administrativno ojačati služba zaštite prirode na državnoj i lokalnoj razini.

3.2. Vodoopskrba i odvodnja

U okviru niza planiranih mjera i aktivnosti koje će se realizirati tijekom sljedećih 15 godina, ocijenjeno je da je izgradnja, rekonstrukcija ili dovršenje sustava javne odvodnje i pročišćavanje otpadnih voda prioritetni zadatak s obzirom da se radi o javnom interesu i izraženoj društvenoj «osjetljivosti». Od ukupno 1014 sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, koliko ih ima u Hrvatskoj, planiranim aktivnostima bit će obuhvaćeno:

- 100% sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za više od 15.000 stanovnika;
- oko 77% sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za 10.000 do 15.000 stanovnika;
- oko 70% sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za 2.000 do 10.000 stanovnika.

Time bi se priključenost na sustave javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda povećala na oko 60% ukupnog broja stanovnika (odnosno 2.660.000 stanovnika).

3.3. Gospodarenje otpadom

Sanacija odlagališta i starih opterećenja je vrlo zahtjevan i skup posao koji je u Hrvatskoj tek na početku. Intenzivnije aktivnosti na sustavnoj sanaciji postojećih odlagališta započele su 2004. godine usporedo s početkom djelovanja Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Polazeći od analize stanja, općih načela EU u gospodarenju otpadom i stanja u Hrvatskoj, postavljeni su sljedeći strateški ciljevi gospodarenja otpadom:

- izbjegavanje i smanjivanje količine otpada na izvoru te otpada koji se odlaže, uz materijalnu i energetske uporabu otpada;
- razvitak infrastrukture za cjeloviti sustav gospodarenja otpadom, tj. IVO;
- smanjivanje rizika od otpada;
- doprinos zaposlenosti u Hrvatskoj;
- edukacija upravnih struktura, stručnjaka i javnosti u području rješavanja problema gospodarenja otpadom.

⁶⁰ Narodne novine 70/2005.

Navedeni ciljevi planiraju se realizirati u razdoblju od 2005. do 2025. godine. Za realizaciju zacrtanih ciljeva gospodarenja otpadom predlaže se razrađivanje i provođenje određenih programa te strateških i tehničkih uputa. S obzirom na današnje relativno niske razine naknada za otpad u RH, nužno je planirati stalni postupni rast naknada za otpad, pri čemu bi rast bio veći od inflacije i vodilo bi se računa da se razine naknade što više usklade s količinama i štetnošću otpada prema načelu «onečišćivač plaća». U budućnosti će se nastojati iskoristiti mogućnost da jedinice lokalne samouprave, kao i država, mogu uvesti i druge naknade (naknade vlasnicima nekretnina, sustav pologa za ambalažu i sl.). Donošenje Strategije i Plana gospodarenja otpadom od osobite je važnosti za RH jer se njima pokreću promjene koje će postepeno rješavati postojeće probleme, unaprjeđivati sustav i usmjeravati RH prema održivom gospodarenju otpadom.

MILENIJSKI CILJ RAZVOJA 8: GLOBALNA SURADNJA ZA RAZVOJ

Podcilj 1: U suradnji sa zemljama u razvoju razvijati i provoditi strategije za primjeren i produktivan rad mladih – smanjiti nezaposlenost mladih	2002.	2004.
Pokazatelj 1a. Stopa nezaposlenosti osoba u dobi od: - 15 do 24 godine ⁶¹ - 25 do 29 godina ⁶²	35,5 19,9	33,4 18,6
Pokazatelj 1b. Broj poduzetnika i obrtnika u dobi od: - 15 do 24 godine - 25 do 29 godina	((4.000)) ((7.000)) ⁶³	((2.000)) ((7.000))
Pokazatelj 1c. Postojanje programa za poticanje poduzetništva mladih	ne	da
Pokazatelj 1d. Broj osoba zaposlenih putem mjera aktivne politike zapošljavanja u dobi od: - 15 do 24 godine - 25 do 29 godina	7.495 4.858	8.789 6.441
Podcilj 2: U suradnji s privatnim sektorom prikupiti podatke o prednostima koje donosi nova tehnologija, posebice tehnologija na području informacija i komunikacija	2002.	2004.
Pokazatelj 2a. ⁶⁴		
1. Broj glavnih telefonskih linija nepokretne mreže ⁶⁵	1.685.000	1.676.000
2. Broj glavnih telefonskih linija nepokretne mreže na 100 stanovnika	37,97	37,77
Pokazatelj 2b.		
1. Broj priključaka mobilnih telefona	2.340.000	2.842.000
2. Broj priključaka mobilnih telefona na 100 stanovnika	52,73	64,05
Pokazatelj 2c.		
1. Broj kućanstava koja imaju osobno računalo	27%	47%
Pokazatelj 2d.		
1. Broj kućanstava koja imaju Internet priključak	19%	28%
2. Broj korisnika Interneta	650.390	1.215.000
3. Broj korisnika Interneta na 100 stanovnika	14,66	27,38
4. Broj korisnika širokopojsnog pristupa Internetu (<i>broadband</i>)	1.000	26.538
5. Broj korisnika širokopojsnog pristupa Internetu (<i>broadband</i>) na 100 stanovnika	0,02	0,60
Pokazatelj 2e.		
1. IT potrošnja ⁶⁶ (mil \$)	461,7	741,6
2. IT potrošnja, \$ <i>per capita</i>	104,05	167,12

⁶¹ Za indikatore 1a.,1b. i 1c. dobna skupina od 15-24 godine koristi se u svrhu usporedbe s drugim zemljama.

⁶² Za indikatore 1a.,1b. i 1c. dobna skupina od 25-29 godina primjerenija je za Hrvatsku i točniji je pokazatelj nezaposlenosti mladih.

⁶³ Dvostruke zgrade ukazuju da je podatak neprecizna procjena.

⁶⁴ Lista pokazatelja je nadopunjena pokazateljima koje prikuplja ITU, *International Telecommunication Union* (Pokazatelji 2a.1, 2a.2, 2b.1., 2b.2, 2d.2, 2d.3) te drugim pokazateljima pomoću kojih se može procijeniti stupanj razvoja i napredak Republike Hrvatske u usvajanju informacijsko-komunikacijske tehnologije. Izvori podataka su: Državni zavod za statistiku, (pokazatelji 2a.1, 2a.2, 2b.1 i 2b.2), GFK Centar za istraživanje tržišta (2c, 2d.1, 2d.2 i 2d.3), IDC Hrvatska d.o.o. (2d.4, 2d.5, 2e.1 i 2e.2).

⁶⁵ Umjesto indikatora „Broj telefonskih priključaka po domaćinstvu” za Hrvatsku je primjereniji pokazatelj „Broj glavnih telefonskih linija nepokretne mreže”. Ovaj pokazatelj metodološki prati Državni zavod za statistiku (DZS).

⁶⁶ Pokazatelj „IT potrošnja” primjereniji je za Hrvatsku, nego „Udio doprinosa IT tvrtki u BDP-u”. Tvrtke koje se bave visokom tehnologijom i informacijama okosnica su razvitka zemlje u 21. stoljeću. Pomnim praćenjem ovog indikatora mogli bi se donijeti konkretni programi i inicijative za uključivanje modernog tehnološkog privatnog sektora u gospodarstvo Republike Hrvatske.

1. STANJE

1.1. Nezaposlenost mladih

Prema podacima dobivenim anketom radne snage, prosječna stopa nezaposlenosti osoba u dobi od 15 do 24 godine smanjila se s 33,5 posto u 2002. godini na 33,4 posto u 2004. godini. Riječ je o nastavku trenda smanjivanja stope nezaposlenosti mladih koji, nakon stanovitog vremenskog odmaka, odražava utjecaj povećanja gospodarskog rasta od 2000. do 2002. godine. Međutim, izgleda da je usporavanje gospodarskog rasta u 2003. i 2004. godini dovelo do zaustavljanja toga trenda u 2005. godini. Naime, u prvoj polovici 2005. godine zabilježena je nešto veća stopa nezaposlenosti mladih nego u istom razdoblju prethodne godine. Štoviše, već je u 2004. godini, u usporedbi s prethodnom, došlo do povećanja stope nezaposlenosti osoba u dobi od 25 do 29 godina. Osim toga, u 2004. godini smanjio se procijenjeni broj mladih poduzetnika i obrtnika, a smanjilo se i registrirano zapošljavanje mladih. Broj osoba u dobi od 15 do 29 godina zaposlenih iz evidencije Hrvatskog zavoda za zapošljavanje smanjio se s 96.870 u 2002. godini na 80.294 u 2003. godini, a potom na 76.511 u 2004. godini. Međutim, povećanje gospodarskog rasta u 2005. godini donijelo je i povećanje zapošljavanja mladih - broj zaposlenih spomenute dobi povećao se na 78.111. Vrlo je vjerojatno da će daljnje povećanje gospodarskog rasta povoljno djelovati na zapošljavanje mladih.

1.2. Informatizacija i komunikacija

Korištenje prednosti novih tehnologija nezaobilazno je u razvoju društva utemeljenog na znanju i društva u kojemu svi imaju jednako pravo na pristup informacijama, informacijskog društva. Praćenjem pokazatelja razvoja informacijskog društva pokazalo se kako građani Hrvatske sve više prihvaćaju nove tehnologije, kako u poslovanju tako i u svakodnevnom životu. Zasluga je to liberalizacijskih procesa na tržištu i jačanja konkurencije te provedbe brojnih inicijativa usmjerenih prema poticanju daljnjeg razvoja informacijskog društva. Provedbom programa *e-Hrvatska* u 2004. i 2005. godini napravljeni su pomaci koje karakterizira prihvaćanje novih tehnologija kao i reorganizacija postojećih procesa u javnoj upravi. Dosadašnji rezultati pokazuju napredak u području stvaranja infrastrukturnih pretpostavki za potpunu informatizaciju tijela državne uprave te značajan napredak u području razvoja elektroničkih usluga i sadržaja. Podaci o veličini ICT potrošnje kao i vrijednosti ICT tržišta pokazuju kako na rast ovog sektora još uvijek u velikoj mjeri utječe država ulaganjima u informacijski i komunikacijski sektor. Svi ovi pokazatelji kao i brojni društveni i tehnološki faktori svrstavaju Hrvatsku među srednje razvijene informatičke ekonomije. Za određivanje tog stanja značajni su brojni tehnološki i društveni faktori. S druge strane, podaci o ICT potrošnji u Hrvatskoj pokazuju visoki udio korisnika mobilne tehnologije koji značajno nadmašuju pokazatelje korištenja fiksne telefonije i Interneta, što Hrvatsku svrstava među naprednije zemlje u Europi i ostavlja velike mogućnosti za daljnji rast.

2. AKTIVNOSTI

2.1. Nezaposlenost mladih

Hrvatski zavod za zapošljavanje provodio je Program poticanja zapošljavanja od ožujka 2002. godine do kolovoza 2005. godine. Poticanju zapošljavanja mladih osobito su bile posvećene skupine mjera A – «S faksa na posao», B – «Iz učionice u radionicu» i C – «Učenjem do posla za sve». Osim toga, Hrvatski zavod za zapošljavanje provodio je čitav niz aktivnosti u pogledu posredovanja pri zapošljavanju, te profesionalnog informiranja i savjetovanja mladih. U okviru provedbe Programa poticanja zapošljavanja u 2002. godini zaposleno je 11.207 osoba u dobi od 15 do 29 godina. U 2003. godini taj se broj povećao na 14.523, a potom se smanjio na 13.682 u 2004. godini, te na 8.335 u 2005. godini. U izradi je prijedlog novog programa mjera aktivne politike

zapošljavanja u skladu s Nacionalnim akcijskim planom zapošljavanja koji slijedi smjernice Europske strategije zapošljavanja. Nacionalni akcijski plan zapošljavanja osobitu pozornost pridaje mjerama sprječavanja ili umanjivanja dugotrajne nezaposlenosti mladih. Potrebno je napomenuti da je stručnu pomoć pri izradi Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja pružio britanski stručnjak čiji je rad financirao Odjel za međunarodni razvoj (DFID) pri Vladi Velike Britanije.

Osim mjera za poticanje zapošljavanja mladih, u 2003. i 2004. godini provodili su se i programi, odnosno projekti poticanja poduzetništva mladih kao dio aktivnosti Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva. U 2005. godini Ministarstvo je nastavilo poticati poduzetništvo mladih u okviru projekta «Poduzetništvo ciljanih skupina».

2.2. Informatizacija i komunikacija

Provedba programa *e-Hrvatska* i uvođenje novih tehnologija potaknulo je usvajanje novog koncepta rada u procesima javne uprave (HITRO.HR program), pravosuđa i javne uprave. Uz to, prihvaćanjem Nacionalnog programa informacijske sigurnosti u Republici Hrvatskoj u 2005. godini velika se pozornost posvetila aspektu sigurnosti. Dokument je usklađen sa smjericama EU i NATO, a njime su definirani ciljevi informacijske sigurnosti na razini Republike Hrvatske, nadležnosti i poslovi pojedinih institucija u području informacijske sigurnosti, kao i potrebna međusobna koordinacija svih čimbenika informacijske sigurnosti u Republici Hrvatskoj.

Ove su aktivnosti popraćene naporima u stvaranju poticajnog pravnog okruženja. Uredba o djelokrugu, sadržaju i nositelju poslova certificiranja elektroničkih potpisa za tijela državne uprave donesena je 2004. godine sukladno odredbama Zakona o elektroničkom potpisu, kao nužan preduvjet za korištenje elektroničkog potpisa u poslovanju državne uprave. Zakonom o elektroničkoj ispravi, usvojenim u prosincu 2005. godine, stvoreni su preduvjeti za uporabu i razmjenu elektroničkih dokumenata kroz otvorene telekomunikacijske sustave te je stvoren prostor za intenzivnije djelovanje sustava elektroničkog poslovanja koje sve više postaje imperativ postizanja konkurentnosti na svjetskim tržištima.

Nastavljene su aktivnosti u cilju izgradnje institucija koje imaju primarni zadatak daljnju izgradnju informacijskog društva u Republici Hrvatskoj i brigu za sve njegove aspekte. Nacionalno vijeće za informacijsko društvo utemeljeno je 2004. godine kao savjetodavno tijelo Vlade RH koje omogućuje predstavnicima gospodarstva i akademske zajednice sudjelovanje u izradi strateških dokumenata vezanih uz razvoj informacijskog društva. Temeljem Zakona o zaštiti osobnih podataka osnovana je Agencija za zaštitu osobnih podataka (AZOP) za obavljanje upravnih i stručnih poslova u svezi sa zaštitom osobnih podataka. Agencija za podršku informacijskim sustavima i informacijskim tehnologijama (APIS IT) osnovana je kako bi obavljala poslove razvoja i podrške ključnim informacijskim sustavima RH i Grada Zagreba te razvila aplikativne servise i čuvala potrebne informacijske baze što je temelj funkcioniranja moderne elektronički podržane uprave.

Provedbom programa HITRO.HR omogućena je reorganizacija poslovnih procesa u javnoj upravi temeljena na učinkovitoj primjeni informacijske i komunikacijske tehnologije. Programom se ističe i promiče koncept pojednostavljenog pružanja usluga poslovnim subjektima i građanima na jednome mjestu, u najkraće vrijeme i uz najmanje troškove. Implementacija Programa od 2004. godine provodi se kroz niz projekata koji obuhvaćaju skupove povezanih usluga koje su ranije pružala različita nadležna tijela u cilju ubrzavanja i pojednostavljenja procedura pružanja usluga poslovnim subjektima i građanima. Do kraja 2005. godine pojednostavljen je proces registracije društva s ograničenom odgovornošću i proces registracije obrta, a građanima i poduzetnicima omogućeno je obavljanje dijela administrativnih poslova putem Interneta: preglednik katastarskih podataka; predaja obrasca za mirovinsko osiguranje te prijava poreza na dodanu vrijednost. Kao dodatni poticaj obavljanju administrativnih poslova elektroničkim putem Vlada je u svibnju 2005. godine zadužila tijela državne uprave da na svojim web stranicama u elektroničkom obliku objave

sve službene obrasce koje su građani i druge stranke dužni podnositi u propisanom obliku, u postupku pred tijelima državne uprave.

Nastavljena je informatizacija pravosudnog sustava (*e-Pravosuđe*) projektima digitalizacije zemljišnih knjiga (omogućeno je dobivanje zemljišno knjižnog izvataka putem Interneta), projektom izgradnje integriranog sustava za upravljanje sudskim predmetima (ICMS) te projektom opremanja informatičkom opremom i umrežavanja sudova.

Informatizacija obrazovnog sustava do sada je omogućila opremanje računalnom učionicom svih osnovnih i srednjih škola u Republici Hrvatskoj, a računalnom opremom opremljen je i velik broj školskih knjižnica (300). Realizirane su gigabitne gradske mreže u Zagrebu, Splitu, Rijeci, Osijeku, Puli, Dubrovniku, Zadru i Varaždinu koje povezuju 61 ustanovu iz sustava znanosti i visokog obrazovanja. Nastavljena je i realizacija plana obrazovanja nastavnika osnovnih i srednjih škola u primjeni informacijskih tehnologija temeljenog na ECDL standardu. Do kraja 2005. godine ECDL certifikate primilo je 1200 nastavnika, koji su na ovaj način osposobljeni za daljnje prenošenje znanja. Informatizacija obrazovnog sustava završit će do 2007. godine uvođenjem sustava elektroničkog učenja (*e-Learning*), gdje god je to moguće. Ono će dati podršku stvaranju konkurentnog obrazovnog sustava, što će omogućiti dostizanje ciljeva ekonomije znanja i hvatanje koraka s razvijenim ekonomijama.

Slijedom poziva za predlaganje programa javnih potreba u kulturi RH, Ministarstvo kulture svake godine raspisuje natječaj za dodjelu sredstava kulturnim ustanovama i subjektima.

Javne potrebe u kulturi, za koje se sredstva osiguravaju u Državnom proračunu Republike Hrvatske, jesu kulturne djelatnosti, akcije i manifestacije u kulturi od interesa za Republiku Hrvatsku. Od interesa za Republiku Hrvatsku smatraju se programi od nacionalne važnosti koji hrvatsku kulturu stavljaju u europski kontekst, stručno utemeljeni, visoke razine kvalitete, naglašeno ekonomični, profilirani u odnosu na osnovnu djelatnost organizatora te oni koji se odvijaju kontinuirano. U program javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske, u skladu sa Zakonom i ocjenom izvršenja programa iz prethodnih godina, uvrštavaju se posebice i programi informatizacije ustanova u kulturi.

Informatizacija ustanova kulture obuhvaća: računalnu opremu, razvoj nacionalnih informacijskih sustava i projekata na području kulture, internetizaciju ustanova kulture i udruga te razvoj baza podataka kulturnih informacija.

U sklopu kriterija potpore informatizacije ustanova u kulturi, u 2005. godini prioritet je dan muzejsko-galerijskoj djelatnosti u vezi s odabirom i nabavkom softwera za obradu muzejske građe (M++) kao temeljnoj pretpostavci uspješne informatizacije i internetizacije te djelatnosti u RH te središnjim ustanovama za restauratorsku i arhivsku djelatnost.

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske također održava i razvija web portal Culturenet.hr u sklopu redovne djelatnosti Uprave za kulturni razvitak i kulturnu politiku - Odjela za planiranje kulturnog razvitka.

Projekt CultureNet u sklopu Ministarstva kulture RH, teži objediniti raspoložive informacijske resurse o hrvatskoj kulturi (organizacijama, udruženjima, institucijama, projektima, itd.), potaknuti na njihovu razradu i omogućiti kulturnim djelatnicima da na jednom mjestu pronađu informacije koje ih zanimaju i partnere za svoje projekte. Cilj CultureNet-a je unaprijediti kulturnu suradnju u Hrvatskoj i suradnju s inozemstvom, jednako kao i pridonijeti boljoj komunikaciji između hrvatskih kulturnih ustanova, između ustanova i umjetnika, te svih njih i šire kulturne javnosti.

Težnja portala je objediniti sve kulturne resurse u Hrvatskoj, državne i privatne, profitne i neprofitne, "mainstream" i alternativne.

3. IZAZOVI I PREPORUKE

3.1. Nezaposlenost mladih

Smanjivanje nezaposlenosti mladih predstavlja velik društveni izazov koji iziskuje donošenje učinkovitih mjera za povećanje njihove zaposlenosti. Premda imaju i neke specifične probleme i teškoće u pronalaženju zaposlenja, mladi u velikoj mjeri dijele sudbinu ostalih sudionika na tržištu rada. Stoga se očekuje da će mjere gospodarske politike usmjerene na povećanje zaposlenosti u cjelini donijeti i značajno povećanje zaposlenosti mladih. U tijeku je razrada prijedloga objedinjene strategije za povećanje gospodarskog rasta i zaposlenosti na temelju smjernica koje je donijelo Vijeće Europske unije. Prilikom razrade i planiranja provedbe konkretnih mjera uzet će se u obzir okolnosti na hrvatskom tržištu rada, te predložiti prioritete i vremenski slijed. Predložit će se davanje vremenske prednosti provedbi učinkovitih mjera za povećanje ukupne tražene količine rada kako bi se uklonila nedragovoljna nezaposlenost kao jedan od najvećih socijalnih problema ne samo mladih, već i društva u cjelini. S druge strane, razmotrit će se i donošenje specifičnih mjera usmjerenih na pomoć mladima pri ulasku na tržište rada i na sprječavanje pojave dugotrajne nezaposlenosti u okviru cjelovitog programa mjera aktivne politike zapošljavanja.

3.2. Informatizacija i komunikacija

Državnim proračunom za 2005. godinu, a i planom proračuna za 2006. godinu značajno su povećana sredstva za ulaganje u informacijsku i komunikacijsku tehnologiju. U 2005. godini planiran je bio iznos od 832 milijuna kuna, a za 2006. planirano je oko 20% sredstava više (1,142 mlrd kuna).

Usklađivanje s programima Europske unije kojima se nastavljaju započete inicijative predstavlja daljnje izazove koji su postavljeni pred institucije javne vlasti u Republici Hrvatskoj. Pri tome će naponi biti usmjereni na stvaranju uvjeta za uključivanje svih društvenih skupina u tekovine informacijskog društva i ekonomije znanja. Hrvatska će u sljedećoj godini postati članicom na programu IDABC (*Interoperable Delivery of European eGovernment Services to public Administrations, Businesses and Citizens*) Europske komisije gdje će se uključiti u proces stvaranja međuoperativnog okruženja za razmjenu elektroničkih usluga između europskih javnih administracija, poslovnih subjekata i građana. U području elektroničkih usluga u RH ih je na Internetu u 2004. godini bilo dostupno tek 3,5%. Sljedeća istraživanja pokazat će očekivani napredak, a cilj je do 2007. godine u skladu s preporukama Europske komisije omogućiti dostupnost i obavljanje svih javnih usluga putem Interneta. Prvo će se razvijati usluge na državnoj razini, a onda će se tijekom sljedećeg razdoblja sve to povezati s lokalnom samoupravom. Lokalna uprava (općine i županije) će se vezati na računalnu mrežu tijela državne uprave kojom će se do kraja 2005. godine povezati tijela državne uprave u RH. Računalna mreža će odmah donijeti korist svojim servisom e-pošte, zajedničkim pristupom internetu i onim tehnologijama koje državnim službenicima omogućavaju zajednički svakodnevni rad. No, prava korist te mreže doći će do punog izražaja primjenom sustava razmjene dokumenata kako bi se zajamčila veća transparentnost. U sustav javne uprave planira se uvesti i *smart* kartica s funkcijama elektroničke osobne iskaznice, naprednog elektroničkog potpisa i kartice osnovnog i dopunskog zdravstvenog osiguranja.

Cjeloviti i sustavni pristup znanosti i obrazovanju s jasno definiranim nacionalnim interesima preduvjet je za razvoj svakog društva, pa tako i hrvatskog. U cilju ostvarenja cjelovitog sustava znanosti i tehnologije razvijat će se poslovna suradnja između javnih znanstvenih instituta i privatnih ulaganja u znanost, kao što je to slučaj s Institutom za informatičke inovacije (I3) koji u suradnji s Institutom Ruđera Boškovića uskoro počinje rad na razvoju i prodaji hrvatskog know-howa u području informacijskih tehnologija. U sklopu započetog stvaranja hrvatskog inovacijskog

sustava, gospodarstvo iskazuje sve veći interes za suradnju sa sustavom znanosti. Od gotovo 240 tehnologijskih projekata koje financira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, kojima je cilj usmjeriti rezultate znanstvenih istraživanja prema gospodarstvu, otvoreno je 30-tak tvrtki utemeljenih na znanju.

Ukoliko se sljedećih godina nastavi provedba postojećih inicijativa te ukoliko nove inicijative budu usmjerene prema iskorištavanju postojećih potencijala može se očekivati i daljnji razvoj informacijsko-komunikacijskog tržišta (razvoj tržišta mobilnih tehnologija te tržišta telekomunikacijskih i informacijskih usluga, razvoj elektroničkog poslovanja). Hrvatska ima osigurane potencijale, a njihovim pretvaranjem u komparativne prednosti s današnje se pozicije može pomaknuti i približiti naprednijim informacijskim ekonomijama poput Estonije, Slovenije pa i drugim razvijenijim zemljama Europske unije.

Izrađeno uz potporu Programa Ujedinjenih naroda za razvoj

Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP)
Ured stalnog predstavnika u Hrvatskoj
Kesterčankova 1
10 000 Zagreb
Tel.: 385 1 23 61 666
Faks: 385 1 23 61 620
E-mail: registry.hr@undp.org
www.undp.hr